

SLOVENIJA

NACIONALNO POROČILO o sedanji politiki, pravni podlagi in praksi morskega prostorskega načrtovanja

KONČNO POROČILO

Koper, julij 2007

Naročnik: Regionalni akcijski center za prioritete aktivnosti
Kraj sv. Ivana 11
HR 21000 Split
Hrvaška

Izvajalec: Slavko Mezek
Obala 128
6320 Portorož
Slovenija

KAZALO

- 1. POVZETEK**
- 2. SPLOŠNI OPIS SISTEMA PROSTORSKEGA NAČRTOVANJA V SLOVENIJI**
 - 2.1 Razvoj prostorskega načrtovanja v državi
 - 2.2 Agencije za prostorsko načrtovanje (nacionalne, regionalne, lokalne)
 - 2.3 Ureditev prostorskega načrtovanja (pravna podlaga, vrste načrtov na vseh ravneh in njihove vsebine)
 - 2.4 Vključevanje javnosti (dostop do podatkov, javna obravnava, pritožbe itd.)
 - 2.5 Nadzor posegov v prostor
 - 2.6 Zemljiška politika v obalnih območjih
 - 2.7 Splošni uvod v prostorsko načrtovanje na obalnih območjih
- 3. SPECIFIČNOSTI PROSTORSKEGA NAČRTOVANJA NA OBALNIH OBMOČJIH**
 - 3.1 Ključni problemi in konflikti v zvezi z rabo zemljišč na obalnih območjih
- 4. INTEGRIRANO UPRAVLJANJE OBALNEGA OBMOČJA (ICZM)**
 - 4.1 Posebnosti upravljanja obalnega območja
- 5. MORSKO PROSTORSKO NAČRTOVANJE**
- 6. PRIPOROČILA ZA IZBOLJŠANJE IN UVAJANJE MORSKEGA PROSTORSKEGA NAČRTOVANJA V SLOVENIJI**
- 7. LITERATURA IN VIRI**

1. POVZETEK

Prostorsko načrtovanje morja je instrument, ki močno pridobiva na pomenu, saj lahko pomembno prispeva k usklajevanju interesov rabe morja, njegovih resursov ter varstvom njegovega ekosistema, biodiverzitete in drugih naravnih in kulturnih potencialov.

V Sloveniji so še posebno močni razlogi za njegovo uveljavitev, predvsem zaradi omejenosti slovenskega teritorialnega morja (okrog 180 km²), kratke obale (47 km), dojemanja morja in obale kot neprecenljive nacionalne vrednote in pomembnega gospodarskega potenciala. Poleg tega si severni Jadran (Tržaški zaliv) delijo tri države – Slovenija, Hrvaška in Italija in tudi v sosednjih državah pritiski na morsko okolje naraščajo.

V Sloveniji je prostorsko načrtovanje dobro uveljavljeno. Pred kratkim je bil sprejet nov Zakon o prostorskem načrtovanju (Uradni list RS, št. 33/2007). Pristojnosti prostorskega načrtovanja so jasno razdeljene med državo in občino. Vzpostavljene so ustrezne institucije. Zagotovljeno je vključevanje javnosti v postopke sprejemanja prostorskih načrtov. Zagotovljeno je izvajanje Direktive 2001/42/ES Evropskega parlamenta in Sveta o presoji vplivov nekaterih načrtov in programov na okolje.

Prostorsko načrtovanje morja v Sloveniji ni posebej regulirano. Zakon o prostorskem načrtovanju problematike načrtovanja morja sicer nikjer eksplicitno ne omenja, vendar ga je mogoče aplicirati tudi za morje.

Tudi integralno upravljanje z obalnim območjem ni posebej opredeljeno. V letu 2007 je bil zaključen projekt CAMP Slovenija – Program upravljanja z obalnim območjem. Projekt je okrepil proces integralnega upravljanja z obalnim območjem, ga vključil v proces regionalnega razvojnega programiranja in s tem ponudil inovativen odgovor na vprašanja organiziranosti procesa in financiranja poprojektne aktivnosti na regionalni/lokalni ravni.

Prostorski načrt rabe morja je v Sloveniji možno pripraviti kot državni strateški prostorski načrt. Sam postopek priprave je smiselno uskladiti s postopkom priprave načrta upravljanja z vodami v povodju jadranskih rek. V okviru priprave akta je potrebno zagotoviti sodelovanje javnosti. Priprava prostorskega načrta rabe morja je smiselna za celotno območje severnega Jadrana. Trilateralna komisija (slovensko-hrvaško-italijanska) za varstvo Jadrana in obalnih območij pred onesnaženjem je telo, ki naj sproži pobudo za pripravo akta, v okviru katerega naj se uskladijo interesi varstva in razvoja med navedenimi državami na tem območju.

2. SPLOŠNI OPIS SISTEMA PROSTORSKEGA NAČRTOVANJA V SLOVENIJI

2.1 Razvoj prostorskega načrtovanja v državi

Po osamosvojitvi leta 1991 je Slovenija pričela s preoblikovanjem celotnega pravnega sistema. Upravne rešitve in pristope novega sistema prostorskega načrtovanja je bilo potrebno prilagoditi parlamentarni demokraciji, tržnemu gospodarstvu, novemu pomenu zasebne lastnine, vzpostavljanju lokalne samouprave in vključitvi v evropske integracijske procese. Zaradi prenove standardov in organizacijskih vidikov prostorskega načrtovanja so bila vzpostavljena nova pravila, predvsem glede prostorskih aktov in njihove vsebine ter uvajanja mednarodnih smernic za vzdržni prostorski razvoj. Tako so prejšnji sistem načrtovanja nadomestile nacionalne sektorske strategije in programi, nove politike prostorskega urejanja in prostorski akti. Trajnostni razvoj, policentrični urbani in regionalni razvoj ter integracija v evropske mreže so trije najizrazitejši cilji novih pristopov prostorskega načrtovanja v Sloveniji.

V zgodnjih devetdesetih letih je bil tako sprejet Zakon o planiranju in urejanju prostora v prehodnem obdobju (Uradni list RS, št. 48/90), s katerim se je podaljšala veljavnost prostorskih planov (t.i. "prostorskih sestavin družbenih planov") republike in občin za obdobje 1986-1990 do sprejema novih predpisov o urejanju prostora. Zakon je prinesel tudi nekatere postopkovne spremembe (prostorski plani so se pripravljali in sprejemali po postopku, ki je bil predpisan za pripravo in sprejem detajlnih urbanističnih aktov – prostorskih izvedenih aktov). Do sprejema novih predpisov o urejanju prostora se je podaljšala tudi veljavnost ostalih urbanističnih aktov.

Nov Zakon o urejanju prostora je bil sprejet šele 1. 2002 (Uradni list RS, št. 110/2002). Pred tem sta bila sprejeta dokumenta nove prostorske razvojne politike v Sloveniji in sicer Ocena stanja na področju urejanja prostora in Politika urejanja prostora Republike Slovenije, ki ju je vlada sprejela decembra 2001. Zakon o urejanju prostora, ki ga je vlada sprejela leta 2002, je opredelil odgovornosti in postopke prostorskega načrtovanja ter vrste in vsebine prostorskih aktov na nacionalni in lokalni ravni. Zakon je dal tudi pravno podlago za sprejem osnovnega strateškega prostorskega akta in sicer Strategije prostorskega razvoja Slovenije (Uradni list RS, št. 76/2004).

Zakon ni bil nikoli uveljavljen v celoti. Še preden so bili sprejeti vsi v zakonu predvideni podzakonski akti, je bil pripravljen in sprejet nov Zakon o prostorskem načrtovanju (Uradni list RS, št. 33/2007), ki prinaša spremembe v sistem prostorskega načrtovanja, podaljšuje pa tudi roke za pripravo prostorskih planov (oz. načrtov po novem).

Ključni očitki, ki so narekovali pripravo novega zakona, so naslednji:

- neustreznost določb, ki se nanašajo na prostorsko načrtovanje - to je na pripravo prostorskih aktov na vseh ravneh, na njihovo vsebino, njihova medsebojna razmerja ter postopke njihove priprave;
- posamezne predpisane rešitve so bile v starem zakonu nejasne in deloma celo neizvedljive ter vsebinsko in organizacijsko vprašljive – zato so bile potrebne takojšnje spremembe;
- prejšnji zakon ni omogočal ustrezne dinamike v prostoru. Posledice neustreznih zakonskih rešitev se v praksi kažejo po eni strani v množici novih posegov v prostor, ki ob pritisku kapitala vznikajo čez noč in so povsem stihijski, po drugi strani pa v

velikih težavah, s katerimi se soočajo investitorji, ko skušajo na določenem območju zgolj pridobiti informacije, ali svojo investicijsko namero sploh lahko uresničijo.

Zakon o urejanju prostora je imel po mnenju predlagatelja novega zakona tudi naslednje pomanjkljivosti:

- vsebinsko pomanjkljiva opredelitev prostorskih aktov na vseh nivojih, iz katerih ni bilo jasno razvidno, kakšni posegi v prostor so sploh dopustni na posameznem zemljišču;
- nejasna razmerja med posameznimi prostorskimi akti, kar je bil pogosto razlog za njihovo neupoštevanje;
- zahtevana je bila vrsta strokovnih podlag za prostorske akte, ki naj bi zagotavljale kvalitetne rešitve, so pa bile velikokrat same sebi namen, zahtevale so veliko časa za njihovo pripravo in so finančno izčrpavale pripravljavce prostorskih aktov;
- netransparentnost, neracionalnost in dolgotrajnost postopkov priprave prostorskih aktov, neusklajenost z drugimi predpisi, predvsem s področja varstva okolja in ohranjanja narave;
- nejasnost pristojnosti nosilcev urejanja prostora pri pripravi prostorskih aktov na vseh nivojih ter nejasne obveznosti glede priprave njihovih strokovnih podlag, ki so podlaga za sprejemanje odločitev v prostoru, kar je pogosto vodilo v arbitrarno odločanje;
- nepopolnost podatkov o prostoru, ki pripravljavcem prostorskih aktov velikokrat tudi niso bili pravočasno dostopni; posledica tega pa so bile slabše in večkrat tudi nezakonite prostorske rešitve.

Sistem prostorskega načrtovanja je bil torej v Sloveniji v zadnjem desetletju in pol podvržen pogostim spremembam – devetdeseta leta so bila leta zasilnih prilagoditev starega sistema, po letu 2000 pa smo priča že dvema novima zakonoma, ki pa še nista polno zaživela v praksi, saj bo treba pripraviti še vrsto podzakonskih aktov, da bo novi sistem zaživel.

2.2 Agencije za prostorsko načrtovanje (nacionalne, regionalne, lokalne)

Delitev pristojnosti na področju prostorskega načrtovanja/urejanja

Pristojnosti s področja prostorskega načrtovanja so v Republiki Sloveniji razdeljene med državo in občinami.

Država je pristojna za:

- (1) določanje ciljev prostorskega razvoja države;
- (2) določanje izhodišč in usmeritev za načrtovanje prostorskih ureditev na vseh ravneh;
- (3) načrtovanje prostorskih ureditev državnega pomena in
- (4) izvajanje nadzora nad zakonitostjo prostorskega načrtovanja na ravni občin.

Občina je pristojna za:

- (1) določanje ciljev in izhodišč prostorskega razvoja občine;
- (2) določanje rabe prostora in pogojev za umeščanje posegov v prostor in
- (3) načrtovanje prostorskih ureditev lokalnega pomena.

Regionalna raven:

V Sloveniji še ni ustanovljenih regij oz. pokrajin. Pripravlja pa se Zakon o pokrajinah, ki naj bi le-tem podelil tudi nekatere pristojnosti s področja urejanja prostora. Novi zakon o prostorskem načrtovanju spodbuja sodelovanje občin na področju prostorskega načrtovanja s končnim ciljem, da se pridobijo projekti za prostorske ureditve, ki segajo na območje več

občin oziroma vplivajo na več občin, in s katerimi bo mogoče kandidirati za evropska sredstva zlasti s področja okoljske infrastrukture. Ker je vzpostavitev učinkovitega regionalnega nivoja načrtovanja neposredno povezana s prenosom pristojnosti iz občin oziroma države na pokrajine z ustreznim zakonom, je torej v vmesnem obdobju mogoča ureditev prostorskega načrtovanja le v okviru medobčinskega sodelovanja

Organizacijska struktura za prostorsko načrtovanje/urejanje

Državna raven:

Na ravni države je za prostorsko načrtovanje in s tem povezanimi nalogami pristojno Ministrstvo za okolje in prostor, Direktorat za prostor.

Direktorat za prostor je pristojen za področje urejanja prostora na državnem, regionalnem in občinskem nivoju, za področje graditve objektov, za stanovanjsko področje ter za področje nepremičninskega posredovanja. Direktor Direktorata za prostor skrbi za usklajevanje dela z notranjimi organizacijskimi enotami ministrstva in organi v sestavi ministrstva ter drugimi ministrstvi.

Naloge Direktorata za prostor so med drugim naslednje:

- spremljanje in vrednotenje politike s področja urejanja prostora, graditve in stanovanj ter predlaganje potrebnih sprememb oziroma ukrepov;
- izvajanje nalog s področja geoinformatike, vzpostavitev in vodenje prostorskega informacijskega sistema;
- priprava in izvajanje programskih dokumentov s področja urejanja prostora in stanovanjskega gospodarstva, priprava predpisov, vključno z predpisi državne geodetske službe;
- sodelovanje z organi Evropske unije in drugimi mednarodnimi institucijami;
- priprava predlogov predpisov in drugih gradiv iz pristojnosti direktorata;
- usklajevanje dela z drugimi ministrstvi pri pripravi vladnih gradiv in gradiv za Državni zbor Republike Slovenije iz pristojnosti direktorata pri mednarodnih in evropskih zadevah ter zadevah s področja odnosov z javnostjo;
- priprava obveznih navodil, razlag, priporočil, informacij, odgovorov in pojasnil v zadevah iz delovnega področja.

V okviru Direktorata za prostor delujejo naslednji sektorji:

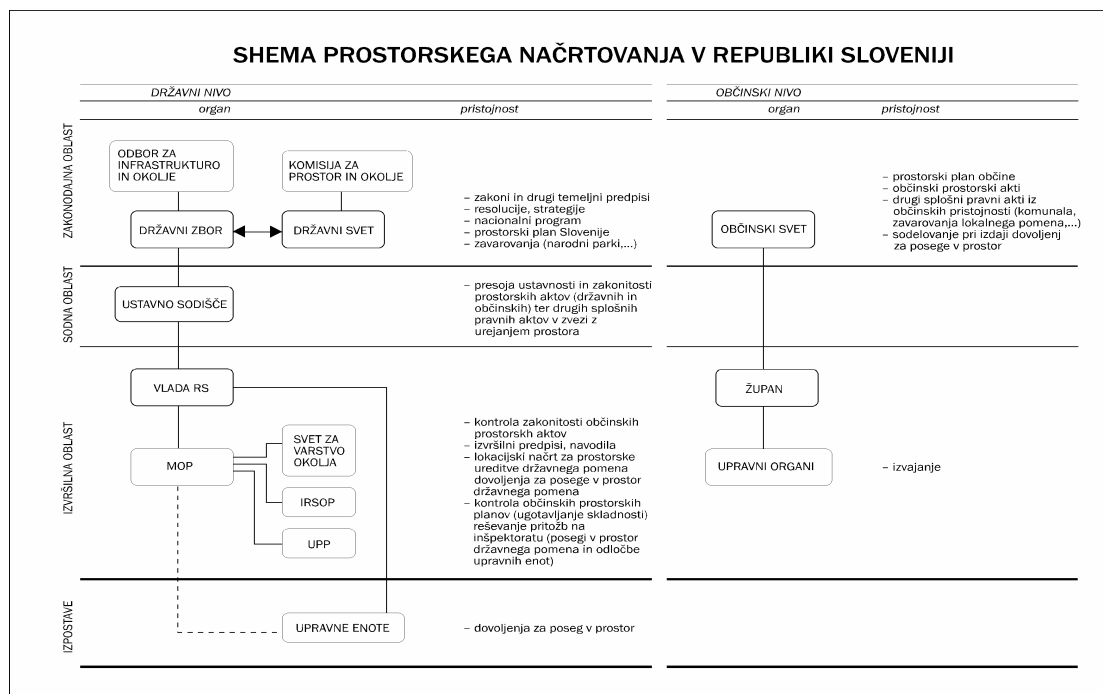
- Sektor za državne prostorske akte, ki opravlja naloge na področju nacionalnega prostorskega razvoja in vodi pripravo in sprejemanje lokacijskih načrtov za prostorske ureditve državnega pomena;
- Sektor za prostorski regionalni razvoj podpira kakovostne rešitve v prostorskih aktih, ki urejajo zadeve regionalnega oziroma skupnega pomena;
- Sektor za sodelovanje z občinami nudi podporo razvoju prostorskega, urbanističnega in krajinskega načrtovanja na lokalnem nivoju, vključno z razvojem metod, tehnik in drugih oblik strokovnega in raziskovalnega dela;
- Sektor za graditev skrbi za opravljanje nalog v zvezi z izvajanjem in nadzorom izvajanja predpisov o graditvi objektov;
- Sektor za stanovanja opravlja predvsem naloge, ki so vezane na stanovanjske, nepremičninske, premoženjsko-pravne ter z njimi povezane upravne zadeve;
- Sektor za pravno-sistemsko in informacijsko podporo nudi pravno-sistemsko podporo za izvajanje nalog Direktorata za prostor.

Občinska raven:

Upravne, strokovne in razvojne naloge ter naloge v zvezi z zagotavljanjem javnih služb iz občinske pristojnosti opravlja občinska uprava. Med naloge občine spadajo tudi tiste, ki ji jih nalaga zakon o prostorskem načrtovanju (določanje ciljev in izhodišč prostorskega razvoja občine, določanje rabe prostora in pogojev za umeščanje posegov v prostor in načrtovanje prostorskih ureditev lokalnega pomena).

Prostorsko načrtovanje in urejanje v pristojnosti občine vključuje:

- usmerjanje prostorskega razvoja občine z določanjem ciljev in usmeritev za urejanje prostora v občini ob upoštevanju državnih usmeritev za urejanje prostora na lokalni ravni;
- predpisovanje podrobnejših meril in pogojev za urejanje prostora na območju občine;
- načrtovanje prostorskih ureditev na območju občine;
- izvajanje prostorskih ukrepov za uresničevanje občinskih prostorskih aktov;
- vodenje in izvajanje ukrepov aktivne zemljiške politike in opremljanja zemljišč;
- vodenje zbirk prostorskih podatkov iz njene pristojnosti;
- spremljanje stanja na področju urejanja prostora in skrb za zakonitost in red v prostoru;
- pripravo in sprejem poročil o stanju na področju urejanja prostora.

Slika 1: Shema prostorskega načrtovanja v Republiki Sloveniji

2.3 Ureditev prostorskega načrtovanja (pravna podlaga, vrste načrtov na vseh ravneh in njihove vsebine)

Pravna podlaga prostorskemu načrtovanju je Zakon o prostorskem načrtovanju (Uradni list RS, št. 33/2007), ki je nadomestil Zakon o urejanju prostora iz leta 2002.

Zakon jasno ureja sistem prostorskih aktov države in občine in razmerje med njimi ter v tem okviru natančno opredeljuje tudi njihovo vsebino, postopek njihovega sprejemanja ter v tem okviru tudi postopek celovite presoje njihovih vplivov na okolje.

Zakon o prostorskem načrtovanju izhaja iz **temeljnih načel**. Ta načela so načelo trajnostnega prostorskega razvoja, načelo javnosti, načelo usmerjanja prostorskega razvoja naselij, načelo prevlade javne koristi, načelo ohranjanja prepoznavnih značilnosti prostora, načelo vključevanja varstva kulturne in naselbinske dediščine in načelo strokovnosti.

Sistem prostorskih aktov

Pri prostorskem načrtovanju se odločitve sprejemajo in usklajujejo na več stopnjah. Temu sledi tudi sistem prostorskih aktov in razmerja med njimi. Na prvi stopnji se določajo cilji prostorskega razvoja ter določijo zasnove prostorskih ureditev na določenem območju, ki se nato na naslednjih stopnjah umestijo v prostor tako natančno, da je mogoče za vsako parcelo ugotoviti njen status in v primeru zazidljivosti tudi prostorske izvedbene pogoje za vsak poseg v prostor.

Sistem prostorskih aktov v zakonu sledi opisani logiki. Prostorski akti države in občine so splošni pravni akti, s katerimi država in občina določata možne prostorske ureditve na območju države oziroma občine. Zakon ureja tudi tako imenovane regionalne prostorske akte, ki pa so, glede na to, da jih sprejemajo občine, v bistvu posebna vrsta medobčinskih prostorskih aktov.

V zakonu so za vse prostorske akte določeni enotni nazivi. Prvi del imena ponazarja nivo prostorskega načrtovanja (državni, občinski, regionalni), srednji del imena pa podrobnost rešitve v posameznem prostorskem načrtu (strateški, podrobni). Takšno poimenovanje prostorskih aktov ustrezno odraža vsebino posameznega akta, hkrati pa so njihovi nazivi v prevodu primerljivi z nazivi prostorskih načrtov v drugih evropskih državah.

Vrste prostorskih načrtov in njihova vsebina

Zakon torej določa tri tipe prostorskih aktov: državne, občinske in medobčinske. Državna prostorska akta sta državni strateški prostorski načrt in državni prostorski načrt. Občinska prostorska akta sta občinski prostorski načrt in občinski podrobni prostorski načrt. Občina lahko sprejme strateški del občinskega prostorskega načrta kot občinski strateški prostorski načrt, ki je v tem primeru samostojen občinski prostorski akt. Medobčinski prostorski akt je regionalni prostorski načrt.

Vsebina prostorskih načrtov na različnih ravneh

Državni strateški prostorski načrt na podlagi razvojnih potreb države in ob upoštevanju javnih koristi na področju varstva okolja, ohranjanja narave, trajnostne rabe naravnih dobrin, varstva kulturne dediščine ter ohranjanja človekovega zdravja določa cilje prostorskega razvoja države ter usmeritve za načrtovanje prostorskih ureditev državnega in lokalnega pomena. Na podlagi ciljev, izhodišč in usmeritev se v državnem strateškem prostorskem načrtu določi zasnovo prostorskih ureditev državnega pomena tako, da se razvojne potrebe, ki izhajajo iz razvojnih dokumentov države, uskladijo z varstvenimi zahtevami.

Državni prostorski načrt je prostorski akt, s katerim se podrobneje načrtujejo prostorske ureditve državnega pomena, ki jih vsebuje državni strateški prostorski načrt. Določa prostorske pogoje za izvedbo, dopustna odstopanja od funkcionalnih, oblikovalskih in tehničnih rešitev, pa tudi območja posameznih prostorskih ureditev. Ta se določijo tako natančno, da je njihove meje možno določiti v naravi in prikazati v zemljiškem katastru.

Občinski prostorski načrt se pripravlja za načrtovanje prostorskih ureditev lokalnega pomena. Občinski prostorski načrt, ki se pripravlja in sprejema kot enovit dokument je hkrati strateški in izvedbeni prostorski akt. Na območjih, kjer ni predvidena priprava podrobnih prostorskih načrtov, je podlaga za pripravo projektov za pridobitev gradbenega dovoljenja. Občinski prostorski načrt določa (ob upoštevanju usmeritev iz državnih prostorskih aktov, razvojnih potreb občine in varstvenih zahtev) cilje prostorskega razvoja občine, prostorske ureditve lokalnega pomena ter pogoje umeščanja objektov v prostor.

Občinski prostorski načrt vsebuje strateški in izvedbeni del. Strateški del določa:

- izhodišča in cilje ter zasnovo prostorskega razvoja občine;
- usmeritve za razvoj poselitve in za celovito prenovo, usmeritve za razvoj v krajini, za določitev namenske rabe zemljišč in prostorskih izvedbenih pogojev ter zasnovo gospodarske javne infrastrukture lokalnega pomena;
- območja naselij, vključno z območji razpršene gradnje, ki so z njimi prostorsko povezana;
- območja razpršene poselitve.

Izvedbeni del po posameznih enotah urejanja prostora določa:

- območja namenske rabe prostora;
- prostorske izvedbene pogoje;
- območja, za katera se pripravi občinski podrobni prostorski načrt.

Občinski podrobni prostorski načrt je prostorski akt, s katerim se podrobneje načrtuje prostorske ureditve na posameznih območjih. Občinski podrobni prostorski načrt se izdelava zlasti za prostorske ureditve, ki so potrebne za izvajanje lokalnih javnih služb, za prostorske ureditve na območjih, ki se kompleksno urejajo in na katerih se načrtuje več med seboj povezanih posegov v prostor (industrijske cone, stanovanjske soseske, območja za šport in rekreacijo ipd.), za prostorske ureditve, s katerimi se širi naselje, za prostorske ureditve, ki so potrebne za prenovo degradiranega urbanega območja in za prostorske ureditve, ki so potrebne za sanacijo degradiranih urbanih in naravnih območij. Tu se bodo praviloma iskale najboljše urbanistične in arhitekturne rešitve s pomočjo natečajev.

Načrt je podlaga za pripravo projekta za pridobitev gradbenega dovoljenja. Z občinskim podrobnim prostorskim načrtom se podrobneje določa:

- območje občinskega podrobnega prostorskega načrta;
- arhitekturne, krajinske in oblikovalske rešitve prostorskih ureditev;
- območja, za katera se projektne rešitve pridobijo z javnim natečajem;
- načrt parcelacije;
- etapnost izvedbe prostorske ureditve, če je ta potrebna;
- rešitve in ukrepe za celostno ohranjanje kulturne dediščine;
- rešitve in ukrepe za varstvo okolja in naravnih virov ter ohranjanje narave;
- rešitve in ukrepe za obrambo ter varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami, vključno z varstvom pred požarom in
- pogoje glede priključevanja objektov na gospodarsko javno infrastrukturo in grajeno javno dobro.

Zakon ureja tudi t.i. regionalne (medobčinske) prostorske akte, in sicer regionalne prostorske načrte. Gre za posebno ureditev, ki jo je predlagatelj pripravil zaradi lažje implementacije regionalnega razvojnega programa, ki ga določa Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja. Če ta zahteva načrtovanje prostorskih ureditev lokalnega

pomena, ki segajo na območje več občin ali imajo vpliv na območje več občin, morajo občine, ki so skupaj pripravile regionalni razvojni program, pripraviti regionalni prostorski načrt. Čeprav je predlagatelj regionalnega razvojnega programa skladno z omenjenim zakonom poseben skupni organ občin (ki ga sestavljajo župani udeleženih občin), je jasno, da ne moremo govoriti o razvojnem programu regije kot posebne enote (druge stopnje) lokalne samouprave. Podobno je tudi v primeru regionalnega prostorskega načrta. Ta je »regionalni« le po imenu, saj ga morajo v enakem besedilu z odlokom sprejeti vse udeležene občine oziroma zveza občin, sicer ne more pričeti veljati

Regionalni prostorski načrt določa namensko rabo prostora in prostorske izvedbene pogoje za načrtovanje prostorskih ureditev tako natančno, da je na njegovi podlagi mogoče pripraviti projekt za pridobitev gradbenega dovoljenja po predpisih o graditvi objektov. Načrt nadomesti občinski prostorski načrt v delu, ki se nanaša na načrtovane prostorske ureditve.

Orodja: Prostorski informacijski sistem

Za opravljanje nalog države in spremljanje nalog občin na področju urejanja prostora, vključno s pripravo in sprejemom prostorskih aktov države in občin, ter spremljanjem stanja prostora ter za omogočanje javnosti, da se seznanijo s stanjem v prostoru, ministrstvo, pristojno za prostor, zagotavlja vodenje in vzdrževanje prostorskega informacijskega sistema.

Informacijski sistem obsega:

- podatke o dejanskem stanju v prostoru na osnovi evidentiranja nepremičnin, vključno s podatki o omrežjih in objektih gospodarske javne infrastrukture,
- podatke o pravnem stanju v prostoru na osnovi prostorskih aktov vključno z namensko rabo prostora,
- podatke o drugih pravnih režimih, ki se nanašajo na varstvena, zavarovana, degradirana, ogrožena in druga območja, na katerih je na podlagi predpisov vzpostavljen poseben pravni režim,
- podatke o vrednotenju, vplivih in omejitvah kulturne dediščine in ohranjanja narave v prostoru, ki se vodijo na podlagi predpisov o varstvu kulturne dediščine in ohranjanja narave,
- podatke iz upravnih aktov, ki se nanašajo na gradnje,
- druge podatke za pripravo, sprejem in spremljanje prostorskih aktov.

Prostorski informacijski sistem vsebuje tudi orodja, ki omogočajo pripravo in spremljanje izvajanja prostorskih aktov v elektronski obliki, tudi metode in postopke za podporo usklajevanju, sodelovanju in vključevanju javnosti v postopke sprejemanja prostorskih aktov.

2.4 Vključevanje javnosti (dostop do podatkov, javna obravnava, pritožbe itd.)

Eno pomembnih načel zakona je načelo javnosti. Tako zakon določa, da morajo pri prostorskem načrtovanju pristojni državni in občinski organi omogočiti izražanje interesov posameznikov in posameznikov, skupin prebivalstva in udeležbo vseh zainteresiranih oseb v postopkih pripravljanja in sprejemanja prostorskih aktov. Vsakdo ima pravico biti obveščen o postopkih priprave prostorskih aktov ter v teh postopkih sodelovati s pobudami, mnenji in na drugačne načine, skladno z določbami zakona. Pristojni državni in

občinski organi morajo skladno z zakonom in z zakonom, ki ureja dostop do informacij javnega značaja, vsakomur omogočiti vpogled v prostorske akte, njihova strokovna gradiva in v druge dokumente, povezane s prostorskim načrtovanjem, ter o zadevah prostorskega načrtovanja obveščati javnost.

Zakon tako določa, da mora v postopku priprave državnega prostorskega načrta Ministrstvo javnosti omogočiti seznanitev z njegovim dopolnjenim osnutkom v okviru javne razgrnitve, ki traja najmanj 30 dni, in v tem času zagotoviti tudi njegovo javno obravnavo. Če so pripravljene variantne rešitve, se v okviru javne razgrnitve razgrnejo vse variantne rešitve z obrazložitvijo predloga izbora rešitve. Ministrstvo z javnim naznanilom v svetovnem spletu in v enem od dnevnih časopisov, ki pokriva celotno območje, ki je predmet državnega prostorskega načrta, obvesti javnost o podrobnostih glede javne razgrnitve in obravnave.

V okviru javne razgrnitve ima javnost pravico dajati pripombe in predloge na dopolnjen osnutek državnega prostorskega načrta. Ministrstvo preuči pripombe in predloge javnosti in po končani javni razgrnitvi do njih zavzame stališče, ki ga objavi v svetovnem spletu.

Če je za državni prostorski načrt treba izvesti celovito presojo vplivov na okolje, mora ministrstvo javnost seznaniti sočasno ter na način iz prejšnjih odstavkov tudi z okoljskim poročilom. Če se v primeru čezmejnih vplivov država članica Evropske unije odloči, da bo sodelovala v postopku celovite presoje vplivov na okolje, se rok iz prvega odstavka tega člena nadomesti z rokom, dogovorjenim skladno z zakonom, ki ureja varstvo okolja.

Tudi občina mora v postopku priprave občinskega prostorskega načrta omogočiti javnosti seznanitev z njegovim dopolnjenim osnutkom v okviru javne razgrnitve, ki traja najmanj 30 dni in v tem času zagotoviti tudi njegovo javno obravnavo. V okviru javne razgrnitve ima javnost pravico dajati pripombe in predloge na dopolnjeni osnutek strateškega prostorskega načrta. Občina preuči pripombe in predloge javnosti in do njih zavzame stališče, ki ga objavi na krajevno običajen način in v svetovnem spletu. Lastnice ali lastnike zemljišč iz tretjega odstavka tega člena mora občina pisno seznaniti s svojimi stališči glede pripomb in predlogov, ki so jih izrazili v okviru javne razgrnitve. Če je za občinski prostorski načrt treba izvesti celovito presojo vplivov na okolje, mora občina javnost seznaniti sočasno ter na način iz prejšnjih odstavkov tudi z okoljskim poročilom. Občina mora sodelovanje javnosti zagotoviti tudi ob pripravi občinskega podrobnega prostorskega načrta.

2.5 Nadzor posegov v prostor

Vrste dovoljenj

Posegi v prostor – npr. gradnja novega objekta, rekonstrukcija objekta, nadomestna gradnja in odstranitev objekta se lahko začnejo na podlagi pravnomočnega gradbenega dovoljenja. Državni prostorski načrt, občinski prostorski načrt in občinski podrobni prostorski načrt, pa tudi regionalni prostorski načrt določajo namensko rabo prostora in prostorske izvedbene pogoje za načrtovanje prostorskih ureditev tako natančno, da je na njihovi podlagi mogoče pripraviti projekt za pridobitev gradbenega dovoljenja po predpisih o graditvi objektov.

Gradbeno dovoljenje je odločba, s katero pristojni upravni organ po ugotovitvi, da je nameravana gradnja v skladu z veljavnimi prostorskimi načrti, da bo zgrajeni ali

rekonstruirani objekt izpolnjeval bistvene zahteve in da z nameravano gradnjo ne bodo prizadete pravice tretjih in javna korist, dovoli takšno gradnjo in s katero predpiše konkretne pogoje, ki jih je treba pri gradnji upoštevati.

Gradbeno dovoljenje izdaja Ministrstvo za okolje in prostor oz. upravna enota na podlagi projekta za pridobitev gradbenega dovoljenja.

Nadzor

V okviru Ministrstva za okolje in prostor deluje tudi Inšpektorat RS za okolje in prostor, ki je organ v sestavi Ministrstva. Inšpektorat izvaja inšpekcijski nadzor nad izvajanjem oziroma spoštovanjem predpisov z njegovega delovnega področja. Inšpekcijski nadzor izvajajo inšpektorji, kot uradne osebe s posebnimi pooblastili in odgovornostmi, ki so pri opravljanju inšpekcijskega nadzora v okviru pooblastil samostojni.

Inšpektorat za okolje in prostor opravlja nadzor nad:

- varstvom okolja in narave ter gensko spremenjenimi organizmi;
- vodnim režimom, urejanjem voda in gospodarjenjem z njimi;
- graditvijo objektov in gradbenih konstrukcij;
- izpolnjevanjem bistvenih zahtev za objekte;
- stanovanjskimi zadevami in
- geodetskimi dejavnostmi.

Delovno področje inšpekcije za prostor je: graditev objektov in gradbenih konstrukcij; izpolnjevanje bistvenih zahtev za objekte; geodetske dejavnosti.

V primeru nelegalne gradnje pristojni gradbeni inšpektor odredi, da se gradnja takoj ustavi ter da se že zgrajeni objekt ali del objekta v določenem roku na stroške inšpekcijskega zavezanca odstrani, vzpostavi prejšnje stanje ali drugače sanira zemljišče, če vzpostavitev v prejšnje stanje ni možna.

Celovita presoja vplivov na okolje

Slovenija je z Zakonom o varstvu okolja v svoj pravni red prenesla tudi Direktivo 2001/42 o presoji vplivov nekaterih planov in programov na okolje. Zakon o varstvu okolja v svojem 40. členu določa, da je zaradi uresničevanja načel trajnostnega razvoja, celovitosti in preventive v postopku priprave plana, programa, načrta, prostorskega in drugega akta, ki jih s skupnim imenom poimenujemo plani, katerih izvedba lahko pomembno vpliva na okolje, treba izvesti celovito presojo vplivov njihove izvedbe na okolje. S presojo se ugotovi in oceni vplive na okolje in vključenost zahtev varstva okolja, ohranjanja narave, varstva človekovega zdravja in kulturne dediščine v plan in pridobi potrdilo ministrstva o sprejemljivosti njegove izvedbe na plan.

Osnovni cilj celovite presoje je vključevanje okoljskih vidikov v postopke načrtovanja in planiranja, razvoj okoljsko ustrežnejših rešitev in zagotavljanje transparentnosti postopkov. Postopke presoje vodi Ministrstvo za okolje in prostor RS, pripravljavci plana pripravljajo plane v variantah, neodvisni eksperti pa pripravljajo okoljska poročila. Okoljska poročila predstavljajo pomembno strokovno gradivo, katerega vsebine so detajlno določene v Uredbi o okoljskem poročilu in podrobnejšem postopku celovite presoje vplivov na okolje.

Pomembno je, da pripravljavec plana zagotovi tudi transparentnost priprave okoljskega poročila in plana na način, ki vodi k integriranemu modelu, privede do izboljšanja rešitev in hkrati zagotavlja kvaliteto ter vključevanje javnosti.

Presoja vplivov na okolje

Presoja vplivov na okolje je poseben postopek, v katerem se ugotovi, opiše in oceni vplive nameravanega posega na človeka, tla, vodo, zrak, biotsko raznovrstnost in naravne vrednote, podnebje in krajino, pa tudi na človekovo nepremično premoženje in kulturno dediščino, ter njihova medsebojna razmerja. Konkretnije zahteve o tem, v katerih primerih je treba izvesti to presoj, določa Uredba o vrstah posegov v okolje, za katere je treba izvesti presoj vplivov na okolje (Uradni list RS, št. 78/06). Nosilec nameravanega posega mora za presoj vplivov na okolje zagotoviti projekt nameravanega posega v okolje, poročilo o vplivih izvedbe nameravanega posega na okolje in revizijo tega poročila. Poročilo mora biti izdelano v skladu z Navodilom o metodologiji za izdelavo poročila o vplivih na okolje (Uradni list RS, št. 70/96). V postopek presoje vplivov na okolje mora biti obvezno vključena javnost, če pa gre za poseg, ki bi lahko vplival tudi na ozemlje drugih držav, je treba le-te o tem pravočasno obvestiti. Prizadete države imajo tako po prejemu takega obvestila možnost sodelovanja v postopku presoje vplivov na okolje. Presoja vplivov na okolje se izvede z izdajo okoljevarstvenega soglasja Agencije RS za okolje (ARSO) kot organ v sestavi Ministrstva za okolje in prostor, ki je samostojna odločba. Zagotovljena je skladnost z zahtevami direktiv EU, ki urejajo področje presoje vplivov na okolje (Direktiva 85/337/EGS o oceni vplivov določenih javnih in zasebnih projektov na okolje, Direktiva 97/11/EGS o dopolnitvi Direktive 85/337/EGS in Direktiva 2003/35/EGS o zagotavljanju udeležbe javnosti pri sprejemanju določenih planov in programov, ki se nanašajo na okolje, in dopolnitvah, ki se nanašajo na udeležbo javnosti in dostop do pravice Direktive 85/337/EGS in 96/61/ES), pa tudi s konvencijo o presoji čezmejnih vplivov na okolje (Espoo konvencija).

2.6 Zemljiška politika v obalnih območjih

Strategija prostorskega razvoja Slovenije

Na podlagi starega zakona o urejanju prostora je bila v Sloveniji l. 2004 sprejeta Strategija prostorskega razvoja Slovenije. Šlo naj bi za ključni dokument, ki podaja strateške dolgoročne usmeritve prostorskega razvoja Slovenije, ob zagotavljanju trajnostnega (vzdržnega) prostorskega razvoja ter ob upoštevanju javnega interesa in sektorskih ciljev na vseh področjih s prostorskimi učinki. Vendar novi zakon o prostorskem načrtovanju predvideva, da bo pristojno Ministrstvo že v kratkem pripravilo nov državni strateški prostorski načrt.

Strategija prostorskega razvoja Slovenije opredeljuje naslednje cilje prostorskega razvoja:

- povečanje konkurenčnosti z usmerjanjem prostorskega razvoja;
- razvoj policentričnega omrežja mest in drugih naselij;
- kvaliteten razvoj in privlačnost mest ter drugih naselij;
- skladen razvoj območij s skupnimi prostorsko-razvojnimi značilnostmi;
- medsebojno dopolnjevanje funkcij podeželskih in urbanih območij;
- povezanost infrastrukturnih omrežij z evropskimi infrastrukturnimi sistemi;
- preudarna raba naravnih virov;
- prostorski razvoj usklajen s prostorskimi omejitvami;
- kulturna raznovrstnost kot temelj nacionalne prepoznavnosti;
- ohranjanje naravnih lastnosti krajine;
- varstvo okolja.

Dokument v Zasnovi prostorskega razvoja podaja naslednje **prioritete**: Enakovredna vključenost Slovenije v evropskem prostoru, Policentrični urbani sistem in regionalni prostorski razvoj, Vitalna in urejena mesta, Usklajen razvoj širših mestnih območij, Povezan in usklajen razvoj prometnega in poselitvenega omrežja, Vitalnost in privlačnost podeželja, Krepitev prepoznavnosti kakovostnih naravnih in kulturnih značilnosti, Prostorski razvoj s posebnimi potenciali in problemi.

Problematika prostorskega razvoja obalnega območja je večinoma obravnavana v sklopu splošnih poglavij, ki veljajo za celotno območje države. V okviru prioritete Prostorski razvoj s posebnimi potenciali in problemi pa so podane ključne usmeritve, ki se nanašajo specifično na obalna območja. Te so predvsem naslednje:

- na obalnem območju se zagotavlja prostorske možnosti za razvoj tistih dejavnosti, ki lahko izkoristijo prostorske potenciale, ki tvorijo regionalne posebnosti teh območij;
- obalni prostor združuje območja kakovostnih naravnih in kulturnih značilnosti krajine v povezavi s somestjem Kopra, Izole, Pirana in Portoroža;
- obalna in obmejna lega določata usmerjenost območja v nadaljnji razvoj turizma, transporta, industrije, kmetijstva in ribolova;
- zagotavlja se celovito prostorsko zasnovo Obale, kjer bodo usklajeni interesi razvojnih dejavnosti s prostorskimi možnostmi in varstvenimi zahtevami. Hkrati se vzpostavi pogoje za razvoj kvalitetne turistične ponudbe in zagotovi trajni javni dostop do obale in kopališč.

Prostorska strategija določa usmeritve za razvoj posameznih prostorskih sistemov na regionalni in lokalni ravni. Za razvoj poselitve so podane usmeritve za razvoj mest in drugih naselij, kjer se poudarja njihov notranji razvoj ter racionalno rabo zemljišč in objektov. Podane so usmeritve za komunalno opremljanje zemljišč ter ohranjanje arhitekturne prepoznavnosti mest in drugih naselij. Za razvoj gospodarske javne infrastrukture so podane usmeritve za razvoj prometne, telekomunikacijske in energetske infrastrukture ter usmeritve za oskrbo z vodo in odvajanje ter čiščenje odpadne in padavinske vode ter usmeritve za ravnanje z odpadki. Za razvoj krajine so podane usmeritve za ohranjanje prepoznavnosti Slovenije z vidika kulturnega in simbolnega pomena krajine, za ohranjanje naravnih kakovosti krajine ter usmeritve za rabo naravnih virov. Podane so tudi usmeritve za obrambne dejavnosti v prostoru ter prostorske omejitve razvoja zaradi potencialnih naravnih ali drugih nesreč in vododeficitarnosti.

Prostorska strategija določa ukrepe za njeno izvajanje v obliki različnih programov, nalog in aktivnosti nosilcev urejanja prostora, način zagotavljanja skladnosti razvojnih dokumentov in način spremljanja izvajanja prostorske strategije.

Pomen dokumenta je v tem, da je integriral različne sektorske strategije s prostorskimi posledicami in jih uskladal v okviru skupnih ciljev prostorskega razvoja. Strategija naj bi se izvajala tako skozi ukrepe različnih sektorjev, kot tudi skozi prostorsko načrtovanje na lokalni, to je občinski ravni – tudi v obalnih občinah.

Prostorski red Slovenije

Prostorski red Slovenije je dokument, ki v skladu s strategijo prostorskega razvoja Slovenije podrobneje določa temeljna pravila za urejanje prostora na državni, regionalni in lokalni ravni. Prostorski red Slovenije lahko določa celotno območje države ali njena posamezna območja tudi podrobnejša pravila za urejanje prostora, s katerimi se zagotavlja enotno izvajanje tega zakona ter oblikujejo zahteve v zvezi s prostorskim načrtovanjem ter arhitekturnim in krajinskim projektiranjem glede na značilnosti posameznih območij države.

Resolucija o Nacionalnem programu varstva okolja 2005-2012

Osnovni strateški dokument na področju varstva okolja je Nacionalni program varstva okolja. Cilj programa je izboljšanje okolja in kakovosti življenja ter varstvo naravnih virov. Program opredeljuje cilje na posameznih področjih za določena časovna obdobja ter prednostne naloge in ukrepe za doseg te ciljev.

Program zajema s svojimi usmeritvami in področnimi okoljskimi cilji do vključno leta 2012, pri čemer pa so za obdobje 2005–2008 podrobneje opredeljeni posamezni ukrepi predvsem v delu, ki se nanaša na njihovo financiranje. Ustrezne vzpodbude na različnih področjih politike, z namenom doseganja zastavljenih okoljskih ciljev, so sestavljene iz vrste ukrepov, vključno z doslednim izvajanjem zakonodaje, strateškimi usmeritvami in instrumenti, določenimi v drugem poglavju.

Cilji in ukrepi so opredeljeni v okviru štirih področij, in sicer: podnebne spremembe, narava in biotska raznovrstnost, kakovost življenja ter odpadki in industrijsko onesnaževanje. Navedena področja so prevzeta in zato skladna z okoljskim programom EU, razen dodanega področja »industrijsko onesnaževanje« zaradi pomembnih ukrepov na področju izvajanja direktive o celovitem preprečevanju in nadzoru onesnaževanja okolja iz velikih industrijskih obratov in vpeljavo okoljevarstvenega dovoljenja. NPVO v tem poglavju povzema tudi tiste ukrepe, ki so opredeljeni v že sprejetih operativnih programih.

2.7 Splošni uvod v prostorsko načrtovanje na obalnih območjih

Obalno območje v Sloveniji ni definirano. V praksi se uveljavlja pristop, po katerem se za obalno območje smatra območje Južne Primorske, to je razširjene Obalno-Kraške statistične regije, za katero se na podlagi Zakona o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (uradno prečiščeno besedilo Ur.l. RS, št. 83/2003) pripravljajo regionalni razvojni programi, ki integralno obravnavajo ekonomske, socialne, infrastrukturne, okoljske in prostorske vidike razvoja. Regionalni razvojni programi so tudi eno izmed izhodišč za pripravo Državnega razvojnega programa, ki predstavlja načrtovanje celotne nacionalne razvojne politike države in je podlaga za pripravo Nacionalnega strateškega referenčnega okvira in Operativnih programov za izvajanje kohezijske politike EU v Sloveniji.

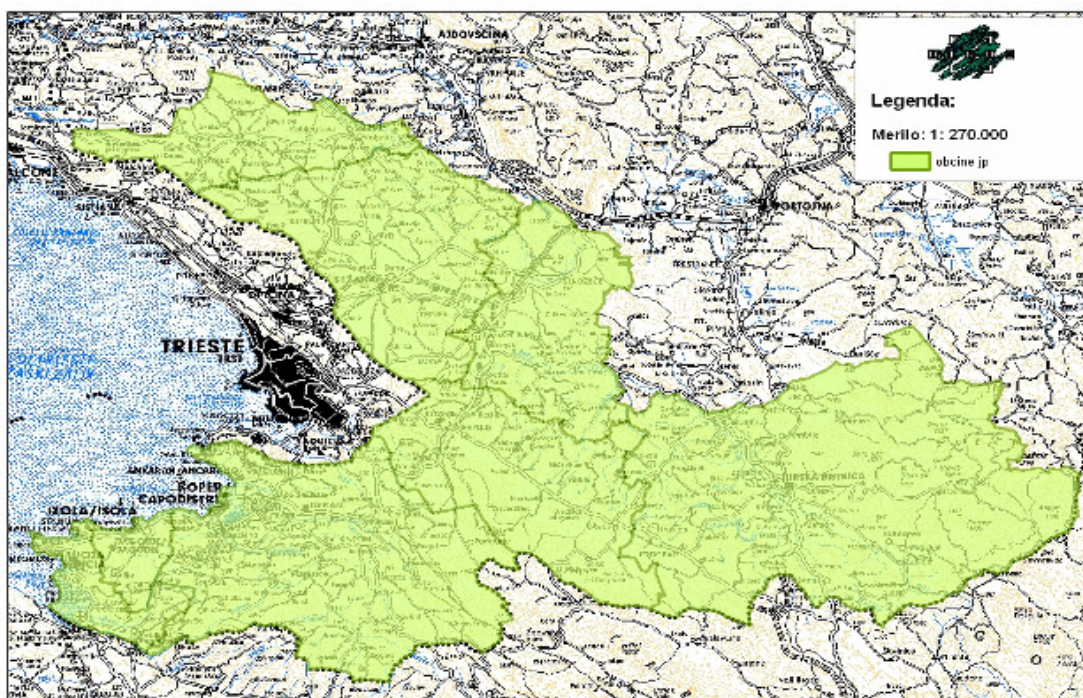
Prostorsko načrtovanje območja poteka v okviru splošnega okvira, ki ga podaja zakon o prostorskem načrtovanju. Kot je bilo že povedano, novi zakon o prostorskem načrtovanju na regionalni ravni ne spodbuja celovitega pristopa k prostorskem načrtovanju, temveč zgolj sodelovanje občin na področju prostorskega načrtovanja s končnim ciljem, da se pridobijo projekti za prostorske ureditve, ki segajo na območje več občin oziroma vplivajo na več občin, in s katerimi bo mogoče kandidirati za evropska sredstva zlasti s področja okoljske infrastrukture.

Težišče prostorskega načrtovanja obalnega območja je torej na občinski ravni (ravni treh obalnih občin). Občine pripravijo svoje občinske prostorske načrte (strateške in izvedbene dele) in občinske podrobne prostorske načrte, v okviru ciljev in usmeritev državnega strateškega prostorskega načrta.

3. SPECIFIČNOSTI PROSTORSKEGA NAČRTOVANJA NA OBALNIH OBMOČJIH¹

Velikost in lega regije Južna Primorska

Območje Južne Primorske meri 1.524 km² oz. 7,5 % površine Slovenije, zajema pa 6 % celotnega slovenskega prebivalstva. Območje obsega občine Slovenske Istre – Koper, Izola, Piran ter občine na območju Krasa in Brkinov – Sežana, Divača, Hrpelje-Kozina, Komen in Ilirska Bistrica.

Slika 2: Regija Južna Primorska

Regija je razdeljena na tri dele; na obalni del oz. Slovensko Istro, Kras in Brkine. Območja se razlikujejo tako po naravnih kot družbenih in okoljskih značilnostih, kar je v nadaljevanju (kjer je to potrebno) posebej izpostavljeno.

V zadnjih desetletjih je vse bolj izrazit pojav litoralizacije oz. proces zgoščanja prebivalstva in dejavnosti v ozkem obalnem pasu.

Ključni demografski trendi

Južna primorska ima 119.475 prebivalcev (30. junij 2005), kar je 5,97% celotnega prebivalstva v Sloveniji. Povprečna gostota je 78 prebivalcev na km², kar je pod nacionalnim povprečjem. Obalni del regije je bolj gosto poseljen (213 prebivalcev na km²), medtem ko zaledje Krasa in občina Ilirska Bistrica sodita med najredkeje poseljene dele Slovenije (34 prebivalcev na km² in 30 prebivalcev na km²).

¹ Poglavlje je povzeto po: Program upravljanja z obalnim območjem CAMP Slovenija, Integralno poročilo

Največja občina Slovenske Istre je Koper s 49.272 prebivalci, kateremu sledi Piran s 17.486 in Izola s 15.074 prebivalci. Sežana je največja občina v kraškem delu regije z 11.972 prebivalci in Ilirska Bistrica v Brkinih s 14.162 prebivalci.

Prebivalstvo v regiji raste hitreje od slovenskega povprečja (6,4%, Slovenija 4,6% v obdobju 1991–2005), kar je predvsem posledica močnih priselitev. Naravni prirastek pa je konstanto negativen, kar z vidika demografskih napovedi nikakor ni ugodno. Na obalnem delu Južne Primorske število prebivalcev raste hitreje kot v zaledju, kar je v skladu s splošnim pojavom litoralizacije – poselitvenim pritiskom na obalna območja.

Ključni socio-ekonomski trendi

Kar se tiče bruto domačega proizvoda (BDP) na prebivalca, je Obalno-kraška regija na drugem mestu med statističnimi regijami. Z 12.541 EUR na prebivalca v letu 2003 je presegla slovensko povprečje za 3,4 indeksne točke. V primerjavi z EU povprečjem, je regija dosegla 79% od EU-25 povprečja.

Dobre tri četrtine bruto dodane vrednosti ustvari Obalno-kraška regija v storitvenih dejavnostih, med katerimi so najbolj pomembne trgovina, promet in nepremičnine, najem ter poslovne storitve. Po deležu jim sledijo industrija (17,6%), gradbeništvo (6,0%) in kmetijske dejavnosti (1,3%). V letu 2000 se je struktura bruto dodane vrednosti rahlo spremenila v korist storitvenih dejavnosti in kmetijstva.

3.1 Ključni problemi in konflikti v zvezi z rabo zemljišč na obalnih območjih

Gospodarske dejavnosti

Z vidika zagotavljanja trajnostnega razvoja obalnega pasu so naslednje dejavnosti še zlasti pomembne: turizem z marinami, transport (Luka Koper), ribištvo in marikultura.

Turizem

Turizem je zelo pomembna dejavnost v regiji. Danes je turizem razvit predvsem v občinah Slovenske Istre (predvsem v občini Piran) in veliko manj na Krasu in Brkinih, kljub turističnim potencialom, ki jih imajo omenjene subregije.

Turistična ponudba Slovenske Istre je skoncentrirana na obalni pas, medtem ko v zaledju obale turizem razen nekaterih izjem ni razvit. Za obalni pas gre predvsem za klasični počitniški turizem, wellness in zdraviliško ponudbo, poslovni turizem, igralništvo in navtični turizem, s pestro športno-rekreativno ponudbo (vodni športi, kot so plavanje, jadrnanje, jadrnanje na deski, potapljanje, lov, ribarjenje, kolesarjenje, pohodništvo, letalstvo in ostali športi in rekreacijske aktivnosti, kot so tenis, odbojka na plaži, košarka in karting). V zaledju je prisotna predvsem gostinska ponudba (nekaj turističnih kmetij) in nekaj turistične infrastrukture (pohodniške, kolesarske poti in vinske ceste).

Ključni problemi:

- Investicije v turizem (hoteli, marine) so načrtovane skoraj izključno na obalnem pasu, medtem ko primanjkuje dopolnilne turistične infrastrukture (npr. ureditev obalne pešpoti, raven urejenosti plaž itd.).
- Problemi vezani na javno infrastrukturo, stopnjo onesaženosti voda in prenaseljenost obale; ti trendi že zmanjšujejo naravne potenciale obalnega dela regije.
- Neizvajanje koncepta integralnega prostorskega načrtovanja, kar se odraža v neprimernih ureditvah in rabi zemljišč, nezadostni izrabi obstoječih potencialov, predvsem na Krasu in v Brkinih.

- Neustrezna organiziranost destinacije na regionalni ravni za razvoj skupnih produktov in celostno trženje s povezovanjem med lokalnimi akterji iz javnega, privatnega in nevladnega sektorja v turizmu.
- Slaba razvitost turistične infrastrukture (zaledje Istre, Kras, Brkini) in dopolnilnih turističnih storitev.
- Kadrovske problemi: neprilagojena izobrazbena struktura, pomanjkanje visoko usposobljenih in specialističnih kadrov v turizmu (management), potreba po kadrih iz drugih domačih in tujih regij in sektorjev, nepriljubljenost poklicev v turizmu, sezonska naravnost dela, neprožni zaposlitveni modeli kot posledica toge zaposlitvene zakonodaje
- Neizkoriščene možnosti za razvoj turizma in storitvenih dejavnosti v objektih kulturne dediščine in javne kulturne infrastrukture
- Šibka zavezanost turističnih akterjev ciljem trajnostnega razvoja v okviru integralne kakovosti turistične destinacije, šibka vloga turističnih akterjev v partnerstvih za trajnostni razvoj.

Navtični turizem - marine

Obala severnega Jadrana se ponaša z ugodno geografsko lego, ki gravitira na območje razvite srednje Evrope. Ugodne razmere so tudi na slovenski obali narekovala razvoj navtičnega turizma in z njim izgradnjo sodobnih turističnih pristanišč - marin. Začetki Marine Portorož in navtičnega turizma segajo v leto 1979.

Tabela 1: Kapaciteta marin na slovenski obali

	Akvatorij (m ²)	Površina zemljišč (m ²)	Število privezov	Zmogljivosti na zemljišču (število plovil)
Marina Koper d.o.o.	8.374	10.077	75	45
Marina v Izola, Porting d.o.o.	80.000	9.000	705	40
Marina Portorož, d.d.	95.500	25.800 (3.200 v dveh halah)	659	274 (34 v halah)
Laguna Bernardin	3.200	0	50	0
Skupno	187.074	48.077	1.489	359

Vir: Podatki pridobljeni od marin 2006

Marina Portorož je pridobila evropski ekološki znak modra zastava že leta 1995, marina Izola pa leta 2000.

Razvojni plani: V Kopru se pripravlja gradnja nove marine s kapaciteto 650 komercialnih privezov in 200 komunalnih privezov, pripravlja se širitev marine Portorož, preverjajo se tudi možnosti izgradnje marine ob mestu Piran.

Ključni problemi:

- Problemi v navtičnem turizmu in marinah nastajajo predvsem zaradi prostorskih konfliktov z drugimi uporabniki zemljišč, ker je tekmovanje za obalna zemljišča močno, in zaradi vse večje gneče na morju.
- Marine zasedajo obalo in ovirajo dostop do morske obale in izrivajo splošno rabo priobalnega pasu morja.
- Onesnaževanje morja.
- Problematika odlaganja bagranega materiala.

Koprsko pristanišče in pomorski promet

Koper s svojim pristaniščem postaja čedalje pomembnejše razvojno središče države in širše regije. V petdesetih letih razvoja je postalo pomembno mednarodno pristanišče v srednji Evropi. Rast iz zadnjih desetletij se nadaljuje, z dobrimi možnostmi tudi za prihodnost. Leta 1970 je količina pretovorjenega blaga dosegla 2 mio t, v letu 1980 se je približala 3 mio t in v letu 1990 6 mio t. Rast je bila posebno intenzivna v preteklih desetih letih, kar je vidno iz spodnje tabele.

Tabela 2: Količina ladijskega pretovora, 1996–2006 (v tonah)

	1996	1998	2000	2002	2004	2006
Generalni tovari	668.584	597.988	699.031	1.145.414	927.222	1.180.924
Kontejnerji	698.550	717.863	915.575	1.206.114	1.593.434	2.120.807
Vozila	209.553	345.837	331.299	221.960	472.568	570.214
Sipki in razsuti tovor	3.521.650	5.339.124	5.441.298	4.966.066	7.411.224	8.106.467
Tekoči tovari	1.444.168	1.607.260	1.934.630	1.891.942	1.998.159	2.052.321
Skupno	6.542.502	8.608.072	9.321.832	9.431.497	12.402.607	14.030.732

Vir: <http://www.luka-kp.si/vsebina.asp?IDpm=3>

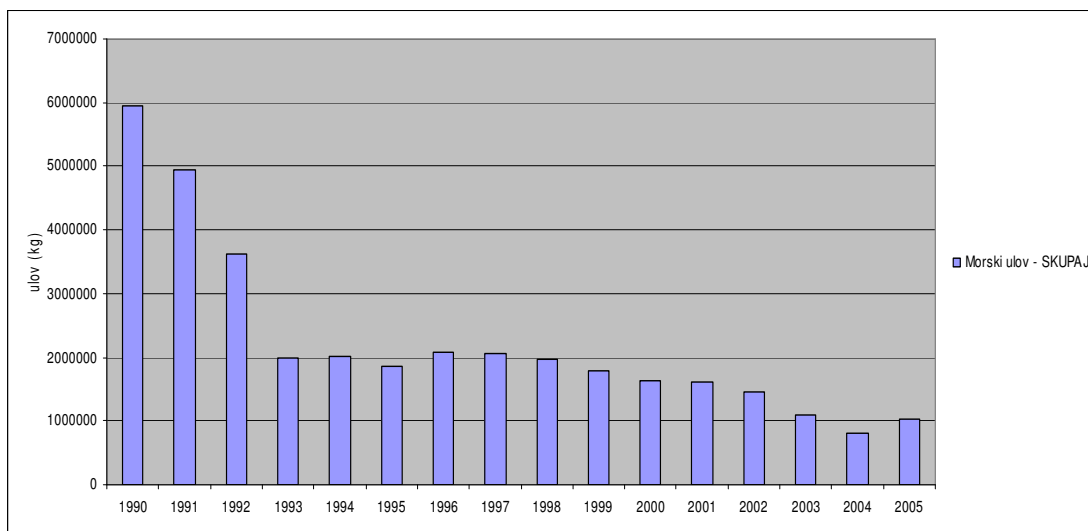
Ključni problemi:

- Pomorski promet v Severnem Jadranu narašča in s tem se slabša varnost navigacije; za zagotavljanje varnosti prometa celotno območje potrebuje moderen informacijski sistem.
- Konflikti z lokalno skupnostjo v zvezi s širjenjem Luke Koper: zaradi specifične prostorske umestitve je prostorska širitev pristanišča zapletena.
- Problemi glede onesnaževanja okolja (npr. onesnaževanje zraka zaradi odlagališč razsutega tovara).
- Služba za varstvo obalnega morja za posredovanje v primeru morebitnih nesreč ni ustrezno urejena in opremljena, potrebna je priprava novega organizacijskega in tehnološkega koncepta ter investicije v opremo (ekološko plovilo in ostala oprema).
- Luka se sooča s problemom obdelave in odlaganja bagranega materiala.

Ribištvo in marikultura

Slovensko morsko ribolovno območje se je po osamosvojitvi leta 1991 drastično zmanjšalo (na približno 180 km²) zaradi vzpostavitve morske državne meje z Republiko Hrvaško in več zavarovanih morskih območij. Posledica je upad količine morskega ulova, na kar vpliva tudi očitna izčrpanost ribolovnih virov v severnem Jadranu.

Skupna količina morskega ulova v povprečju za obdobje 1993-2004 znašala slabih 1.700 ton, medtem ko je v letu 1990 znašala slabih 6.000 ton. Najvišji delež predstavlja ulov plavih rib, predvsem sardel (v obdobju 1990-2004 delež znaša okoli 86 % celotnega morskega ulova, v letu 2004 le še 46 % ali 373 ton).

Slika 3: Morski gospodarski ribolov v kg, po letih
(Vir: Statistični urad RS)

Prispevek ribištva v BDP znaša okoli 0,016 % letnega (BDP) za obdobje 1995-2003 oziroma okoli 3,3 milijone evrov. Pomen ribištva je večji zaradi prispevka z ribištvom povezanih dejavnosti ter ekonomsko in tradicionalno vlogo gospodarskih ribiških dejavnosti.

V skladu z Zakonom o morskem ribištvu, sta bila za zaščito ribolovnih virov in akvakulture, ustanovljena dva ribolovna rezervata: Portoroški ribolovni rezervat obsega notranji del Piranskega zaliva in soline, Strunjanski ribolovni rezervat pa obsega obalno morje pri Rtu Strunjan, notranji del Strunjanskega zaliva, laguno in soline.

Ključni problemi :

- Zmanjšanje teritorialnega morja po osamosvojitvi Slovenije, nedoločena meja s Hrvaško in neizpolnjevanje Sporazuma o obmejnem prometu in sodelovanju (SOPS).
- Sezonskost ribištva, nepoznavanje stanja virov in posledična nepredvidljivost ulova povečujejo negotovost ekonomskega položaja ribičev ,
- Nezadostna ribiška infrastruktura (skladišča, objekti za popravljanje čolnov in shranjevanje ribiške opreme), neurejeni prostori za razkladanje ulova, ni prostorov za neposredno prodajo (ribarnic).
- Zapletene prometne poti do pristanišč – prednost imajo trgovske ladje; nevarnost nesreč zaradi velikih tovorov (ekološke nesreče), onesnaženje morja, upadanje ribiških virov.
- Prostorski konflikti z drugimi uporabniki morja in priobalnega pasu morja.

Infrastruktura

Promet

Južna Primorska je zaradi svoje geografske lege in lokacije na V. evropskem prometnem koridorju izpostavljena močnim prometnim tokovom. Obstoječa prometna infrastruktura, katere ogrodje tvorijo cestno omrežje, železniško omrežje, pristanišče Koper in Letališče Sečovelje, je v glavnem dobro razvita.

V preteklem desetletju je bilo v velikem delu dograjeno AC omrežje in povezano z italijanskim omrežjem, v okviru nacionalnega programa izgradnje AC bo v naslednjem obdobju sistem dokončan. Kljub dobri razvitosti cestnega omrežja še vedno v regiji obstajajo deli s slabše razvitim cestnim omrežjem.

Osební potniški promet temelji predvsem na rabi osebnega avtomobila, kar kažejo podatki o velikem številu osebnih avtomobilov/1000 prebivalcev, po katerem je regija prva v Sloveniji. Predvsem v obalnem delu je cestno omrežje preobremenjeno; v poletnem času in ob vikendih se pogosto pojavljajo zastoji, saj je povprečna letna dnevna obremenitev (PLDP) na nekaterih odsekih 30.000 vozil/dan.

Javni potniški promet: Zaradi vse večje stopnje motorizacije je uporabnikov javnega potniškega prometa vse manj, zato ta postaja vse dražji, tako za uporabnike kot za državo in lokalne skupnosti, ki ga posredno ali neposredno subvencionirajo. Javni potniški promet je slabo razvit in ne predstavlja privlačne alternative; sistem ni povezan, prevozi so počasni, neudobni in nezanesljivi.

Obstoječe **železniške proge** ne ustrezajo več sodobnim prevoznim potrebam, kar zadeva visoko hitrost, večjo frekvenco vlakov, izboljšano zanesljivost in predvidljivost, višjo kakovost storitev pri potniškem in tovornem prometu. Neustreznost obstoječe železniške proge se kaže tudi s pogostimi nivojskimi križanji, kakor tudi glede svojih parametrov in zmogljivosti..

Priložnosti za razvoj **pomorskega prometa**, predvsem potniškega, niso dovolj izkoriščene.. V Kopru se vzpostavlja pomorski potniški terminal, ki postaja pomemben element turističnega razvoja območja.

Obstoječi potniški terminal na **letališču** Portorož v Sečovljah ter letališko infrastrukturo je potrebno postopno modernizirati, toda znotraj obstoječih meja letališča in v skladu z omejitvami, ki izhajajo iz ohranjanja narave in zaščite kulturne dediščine Sečoveljskih solin.

Ključni problemi:

- Prevlada avtomobilskega potniškega prometa podpira netrajnostni vzorec prostorskega razvoja - razpršeno gradnjo.
- Slabo razvit javni potniški promet.
- Pomanjkljiva infrastruktura za trajnostno mobilnost.
- Pritisk prometne infrastrukture na ohranjenost biotske raznovrstnosti, naravne vrednote, kulturno dediščino
- Okoljski problemi (onesnaževanje zraka, hrup).
- Pritisk prometa na obalni pas (prometna infrastruktura vključno s parkirišči), kar ogroža tako naravo, krajino, rekreacijske potencialne.
- Slabo razvit javni potniški promet poslabšuje mobilnost starejših (kar je pomembno zaradi naraščanja deleža starih ljudi v regiji) in šolajoči mladini.
- Čedalje višji stroški urejanja prometa v občinah (gradnja podzemnih garažnih hiš).
- Konflikti med širitvijo letališča Sečovlje in krajinskim parkom.
- Premajhen delež tranzitnega tovora uporablja železnico.

Odvajanje in čiščenje odpadnih voda

Na območju Južne Primorske so najpomembnejši dejavnik, ki obremenjuje vode, komunalne odpadne vode. Stopnja onesnaženja vode je še posebej visoka v obalnem delu zaradi goste poselitve in infrastrukture (Luka Koper, marine). Celotno območje Južne Primorske je opredeljeno kot občutljivo območje in zato zanj veljajo strožji kriteriji za opremljanje aglomeracij s sistemi odvajanja in čiščenja komunalnih odpadnih voda.

S predvidenim programom ukrepov bi se do leta 2017 skoraj v celoti eliminirale emisije iz poselitvenih območij na teritoriju, kar bi pozitivno vplivalo na kakovost vode v vodnih telesih površinskih voda (vodotoki in Jadransko morje) ter podzemnih voda.

Ključni problemi:

- Občine z redkejšo poselitvijo se soočajo z visokimi stroški za komunalno opremljenost, saj se zaradi položaja aglomeracij na občutljivem območju predvidevajo velike potrebe po investicijah, tudi na območju občin z relativno majhno finančno zmogljivostjo. Izvedba odvajanja in čiščenja odpadnih voda v kraških aglomeracijah je zelo draga zaradi dragih izkopov v kamnino (apnenec) ter neugodno konfiguracijo terena (ni stalnih padcev), kar narekuje večje število črpališč ali manjših čistilnih naprav
- Problematična je zahtevnost samega državnega operativnega programa, zato se obveznosti in breme ne bi smele prenesti na občine, temveč mora ta sredstva zagotoviti Republika Slovenija (mnenje občin).
- Pomanjkanje finančnih virov v občinah: občinam je nujno potrebno zagotoviti direkten stalen vir iz taks za obremenjevanje voda – okolja.
- Občine Sežana, Hrpelje-Kozina, Divača in Komen imajo izrazito premajhen obseg lastnih sredstev za izvedbo programa.
- Neenakomerne sezonske obremenitve otežujejo načrtovanje investicij: problematične so predvsem lastne sezonske nastanitve v apartmajih in hišah, bolj kot hotelske nastanitve.
- Količine odpadnih voda se povečujejo zaradi povečevanja števila turistov in priseljevanja.

Ravnanje z odpadki

Ravnanje z odpadki v regiji ni celovito rešeno in predstavlja enega večjih virov onesnaženja. Odlagališča so povečini neprimerno locirana, tehnično manj ustrezna (netesnjena, neodplinjena, poplavna oz. v dosegu talnih vod itd.), vsa pa so že pretežno zapolnjena. Vse občine trenutno odlagajo svoje odpadke na rekonstruiranih odlagališčih, ki pa bodo v prihodnjih letih zapolnjena oziroma so v fazi sanacije in povečevanja zmogljivosti.

V organiziran odvoz odpadkov so vključeni vsi prebivalci regije. V vseh občinah so uvedli sistem ločenega zbiranja odpadkov, vendar glede na pridobljene podatke ta ni najbolj uspešen. O trendu količine zbranih komunalnih odpadkov je zaradi nerednega zbiranja podatkov težko govoriti.

Ključni problemi:

- Odlagališča odpadkov v občinah so polna, oziroma bodo to v kratkem.
- V regiji še ni vzpostavljen celovit sistem ravnanja z odpadki (ločeno zbiranje odpadkov na izvoru, ureditev zbiralnic ter zbirnih centrov na ravni posameznih občin, regijska centra ravnanja z odpadki).
- Divja odlagališča predstavljajo predvsem stara bremena iz preteklosti, pojavljajo se tudi nova aktivna divja odlagališča, ki so predvsem rezultat nizke ozaveščenosti lokalnega prebivalstva.

Velika razpršenost teh odlagališč z najrazličnejšo strukturo odpadkov ogroža vodne vire ter kraške jame in vrtače.

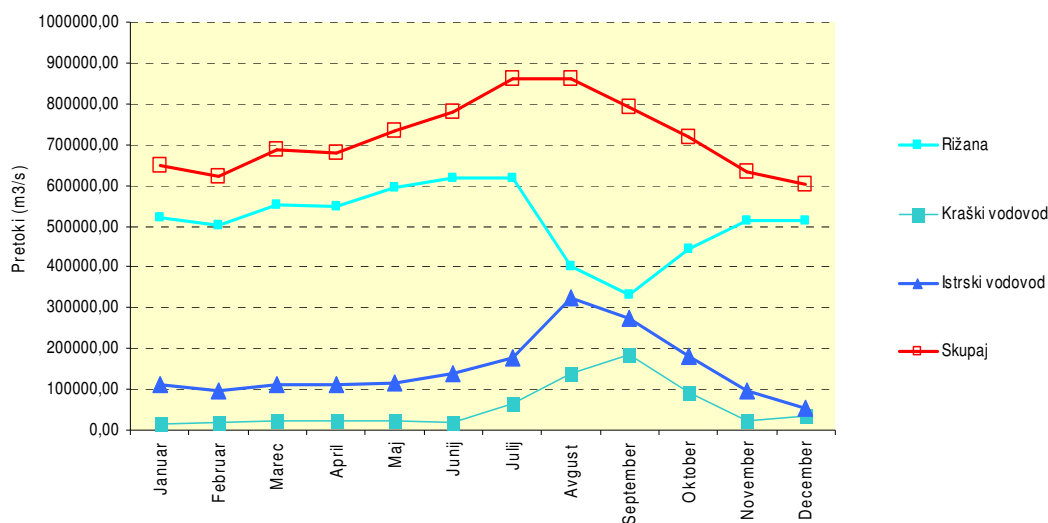
- Slaba ozaveščenost prebivalstva glede pomena uvajanja ločenega zbiranja komunalnih odpadkov in posledično šibko sodelovanje.
- Vprašanje čiščenja naplavljenih odpadkov z obal ni rešeno, kot tudi zbiranje odpadkov na območjih komunalnih privezov.
- Količine odpadkov naraščajo.

Oskrba z vodo

Zaradi naravnih značilnosti Krasa in Slovenske Istre je naravnih virov za oskrbo s pitno vodo relativno malo. Obstoječi vodni viri na kraškem območju je zaradi kraškega terena izpostavljen možnim onesnaženjem in ne zagotavlja zadostne varnosti oskrbe prebivalcev s pitno vodo. Porečje Rižane kot vir za oskrbo Slovenskega Istre s pitno vodo (poleg izvirov na Dragonji na hrvaškem ozemlju) je premalo izdatno in izrazito izpostavljeno onesnaženju.

Zaščita vodnih virov je formalno sicer izvedena, vendar se nadzor nad izvajanjem omejitev dejavnosti v teh območjih ne izvaja, zato so vodni viri stalno izpostavljeni možnemu onesnaženju.

Poraba vode v Slovenski Istri je prekomerna, predvsem zaradi potrebe po vodi v poletnih mesecih in zaradi turizma ter izgube vode v ceveh.. Trenutno je poraba vode dokaj stabilna in izguba vode v ceveh je manj kot ena tretjina (29 %).

Slika 4: Odvzemi vode iz Rižanskega, Kraškega in Istrskega vodovoda v letu 2004

Ključni problemi:

- Obstoječi viri pitne vode ne zadoščajo za varno oskrbo s pitno vodo, potrebna je izgradnja infrastrukture za oskrbo iz vira Padež-Suhorka.
- V regiji ni zagotovljeno učinkovito preprečevanje onesnaževanja vodnih teles, ki so namenjena za javno oskrbo s pitno vodo (vzpostavitev vodovarstvenih območij).
- Lokalni vodni viri so v veliki večini prepuščeni propadanju in onesnaževanju in na ta način izgubljajo funkcijo alternativne oskrbe prebivalstva z vodo v primeru izpada primarnega vodooskrbnega sistema.

- Pomanjkljiva infrastruktura za oskrbo z vodo v nekaterih delih regije.
- Kvaliteta vodovodnega omrežja je slaba, potrebna je postopna zamenjava omrežja iz azbestno cementnih cevi.
- Velika poraba vode v poletni sezoni zaradi povečanega števila turistov, rast zaradi priseljevanja, višjega standarda, neizkoriščene možnosti porabe alternativnih virov pitne vode.
- Neizkoriščene možnosti porabe alternativnih virov pitne vode

Naravni viri

Biotska raznovrstnost in varstvo narave

Ekološko pomembna območja, ki se nahajajo v obalnem pasu, zajemajo dobršen del obalnega pasu ter morje in morsko obrežje. Na območju Južne Primorske je opredeljenih 29 območij Natura 2000 in 36 ekološko pomembnih območij (Naravovarstvene smernice za Regionalno zasnovo prostorskega razvoja JP, Zavod RS za varstvo narave, maj 2005). Na območju Južne Primorske izpostavljamo naslednje habitatne tipe: morski in obalni habitatni tipi, suha travišča in podzemeljske habitatne tipe.

Zavarovana območja: Državna zavarovana območja Južne Primorske so: Škocjanske jame, Škocjanski zatok, Sečoveljske soline, Strunjan, Debeli Rtič in Rt Madona.

Morfološka spremenjenost obalnega območja narašča, zaradi česar prihaja do izgube obalnih habitatov, do uničenja mest za gnezdenje ptic v območjih v bližini obalne linije, do motenja ali prekinitev selitvenih poti živalskih vrst ter do fragmentacije življenjskega okolja na območja, ki so premajhna za preživetje nekaterih vrst.

Ključni problemi:

- Biotska raznovrstnost se v splošnem zmanjšuje, praviloma zaradi večanja pritiskov na vrste, njihove habitate in habitatne tipe.
- Zdravje habitatov in ekosistemov je odvisno od kakovosti morske in rečne vode na kar vplivajo komunalne odpadne vode, izpusti iz plovil, pomorski promet, človeških posegov ki vplivajo na morsko dno (ribiške in izletniške ladje) ter zasedenost in raba obalnih območij.
- Zaradi močnih urbanizacijskih pritiskov so ekosistemi podvrženi uničenju.
- Na nacionalni ravni je sicer vzpostavljen sistem varstva narave, ki pa je v nekaterih točkah pomanjkljiv: pri nekaterih zavarovanih območjih ni urejeno upravljanje (krajinski park Strunjan, območje Debeli Rtič in Rt Madona), nadzor nad izvajanjem režima varovanja je premalo učinkovit, financiranje ni zadovoljivo urejeno, neurejena infrastrukturna opremljenost območij itd.
- Preslabo je izrabljen tudi turistični potencial zavarovanih območij za gospodarske dejavnosti in socialno kohezijo, prešibko je sodelovanje med upravljalci zavarovanih območij in turističnimi akterji.

Krajina, zgodovinski in kulturni viri

Na pretežnem delu Južne Primorske je kulturna krajina pomembna prvina prepoznavnosti regije, kar je še posebej izraženo na območjih izjemnih krajin in na območjih kompleksnega varstva kulturne dediščine. Poleg območij nacionalne prepoznavnosti, ki jih navaja že SPRS (Lipica, Škocjanske jame, del Brkinov in Matarskega podolja, del Bržanije in Movraške doline; Prem in Suhorje, Kras, območje Strunjana, Šavrini) in izjemnih krajin so pomembna tudi območja, ki jih opredeljujemo kot območja regionalne prepoznavnosti - Snežnik, Slavnik,

Vremščica in Kraški rob. Mnoga od teh območij so hkrati tudi nosilci velikih naravnih kakovosti.

Med najkakovostnejša krajinska območja Južne Primorske uvrščamo: morje in morsko obalo z značilnimi reliefnimi pojavi (npr. klifi) in poselitvijo (mestna jedra), značilne oblike poselitve (arhitektura in urbanizem vasi in mestnih jeder na Krasu in v Slovenski Istri), naravne prvine matičnega Krasa (značilen relief in mikrorelief s plitvimi tlemi, vrtačami, skalami na površju, pa tudi termofilno rastje (Škocjanske jame, Kraški rob, Vrtača pod Čebulovico) in obvodnih krajin (Dolina reke Dragonje), kulturne krajine (skladnost poselitve z naravno zgradbo prostora na Krasu in Slovenski Istri).

Ključni problemi - varstvo kulturne dediščine:

- Pretežen del kulturne dediščine, predvsem naselbinske, etnološke in kulturne krajine, je prepuščene propadanju.
- V prostoru je zaslediti neurejenost, ki je po eni strani posledica neurejenega lastništva nepremičnin in po drugi neuskklajenosti gospodarskih, družbenih, kulturnovarstvenih in okoljskih vidikov razvoja v prostoru.
- Veliko je nedovoljenih gradenj v naselbinskih in drugih območjih kulturne dediščine ter v kulturni krajini, kar vodi v dodatno degradacijo prostora.
- Kulturna dediščina je slabo vključena v krajevne, regijske in državne razvojne programe.

Ključni problemi - priobalna krajina:

- Krajinske spremembe so posledica gradnje velikih infrastrukturnih objektov (Slovenska Istra in predvsem obalno območje – prometna in turistična infrastruktura, kot so avtoceste, marine, pristanišča) in naselij (naraščajoča gostota poselitve v obalnem območju – turistična naselja in razpršena gradnja stanovanj in počitniških objektov in pomožnih objektov).
- Širitev disperzne zazidave z neizoblikovanim arhitekturnim značajem, ki v večini primerov ne predstavlja nadgradnje lokalne tipologije ampak tipizacijo in globalizacijo arhitekturnega prostora.
- Gradnja objektov s (pre)veliko volumensko zasnovo, ki povzročajo izrazit in neželen vizualni vpliv na obalni pas in širše območje.
- Intenzivna urbanizacijo in posledična sprememba značilne mediteranske podobe obalnega pasu.
- Neurejena zemljišča in objekti neposredno na obalnem pasu.
- Velik obseg neoblikovane montažne arhitekture z gostinsko in turistično funkcijo, neurejene in nenačrtovane površine skladiščenja prikolic, neoblikovane servisne objekte marin, neorganizirana parkirišča, zanemarjene elemente kopališč in neurejene dostopne peš poti do morja, ki degradirajo podobo obale.

Ključne ugotovitve o prostorskem razvoju

Center regionalnega urbanega omrežja je Koper, znotraj somestij Koper–Izola–Piran. Druga središča regionalnega pomena so Sežana in Ilirska Bistrica. Omrežje urbanih središč je sestavljeno tudi iz drugih pomembnih lokalnih urbanih središč (večina njih je v obalnih občinah) in manjših lokalnih centrov. Omrežje urbanih središč je ustrezno razvito, vseeno pa obstajajo neka nesorazmerja v obalnih občinah, zaradi pomanjkanja pomembnih lokalnih urbanih središč v zaledju in kraškem ter brkinskem zaledju, kjer bi se nekatera urbana središča morala okrepiti in s tem povečati dostop do javnih funkcij ter zmanjšati pritisk na ožji obalni pas.

Litoralizacija: V zadnjih štiridesetih letih so širjenje mest, gospodarske dejavnosti in infrastrukturni razvoj koncentrirani na obalni pas. Povpraševanje po nepremičninah se krepi, zlasti v Slovenski Istri, in v zadnjem času tudi na Krasu. Število izdanih gradbenih dovoljenj je v porastu. Nepremičnine v Južni Primorski so ene najdražjih v Sloveniji, njihove prodajne cene pa nepretrgoma naraščajo zaradi povpraševanja po počitniških stanovanj. Obstaja velika razlika med povpraševanjem in cenami nepremičnin med Slovensko Istro in Kraško-brkinskim delom.

Visoke cene nepremičnin otežujejo problem dostopa do stanovanj, predvsem za mlade družine. Navkljub alarmantnim demografskim napovedim, se lahko pričakuje nadaljnja rast populacije v regiji, povečini na račun priseljevanja. Delež starih ljudi se bo bistveno povečal. Nujno je zadostiti nastanitvenim potrebam naraščanja in staranja prebivalstva.

Stara mestna središča in središča naselij se soočajo s številnimi težavami: propadajoči stanovanjski fond in infrastruktura, problemi prometne dostopnosti in slaba socialna struktura (stari in manj premožni ljudje). Posledice zgoraj omenjenega so praznenje mestnih središč in spreminjaje stanovanj v počitniška stanovanja (problem je še posebej pereč v Piranu), kar predstavlja močan pritisk na mestno infrastrukturo v poletnem času, medtem ko so pozimi mestna središča zapuščena.. Situacija se je pred kratkim začel izboljševati, predvsem zaradi vzpostavitve univerze in fakultet, ki so prinesle novo življenje v mestna središča. Podobno je stanje v vaških središčih v zaledju. Tam prenova in primerna raba zgradb dostikrat nista možni, zaradi problemov z lastništvu nepremičnin.

V zaledju večjih mest obstaja izrazit trend razraščanje razpršene gradnje , medtem ko imamo neizkoriščenih prostorskih potencialih znotraj naselij, ki bi jih pridobili s sanacijo degradiranih urbanih območij, reurbanizacijo.

Razpršeno gradnjo spodbujajo velike javne investicije v cestno omrežje in komunalno infrastrukturo v oddaljenih območjih, kar pospešuje razvoj podeželja.

Osebni potniški promet temelji predvsem na rabi osebnega avtomobila,. Predvsem v obalnem delu je cestno omrežje preobremenjeno; v poletnem času in ob vikendih se pogosto pojavljajo zastoji, saj je povprečna letna dnevna obremenitev (PLDP) na nekaterih odsekih 30.000 vozil/dan.

Regija se sooča z naraščajočimi pritiski na okolje in to naj bi se še stopnjevalo. Vse večje zahteve po gradnji, infrastrukturi, izrabi naravnih materialov, energije, vode itd., je potrebno urediti na način, ki bo ublažil negativne vplive in s tem ohranil in povečal kakovost življenja. Klimatske spremembe bodo vplivale na življenje v regiji v bodočnosti. Čeprav so dejanski učinki trenutno še nejasni, je treba v strategiji razvoja bolj razločno prikazati oceno tveganja poplav kar morajo upoštevati tudi razvojni predlogi.

Ključni problemi:

- Na eni strani dobro funkcionalno organizirano urbano omrežje, na drugi neuravnoteženost urbanega sistema s težiščem na območju Slovenske Istre in pomanjkanjem ustreznih središč na območju občine Ilirska Bistrica.
- Urbana naselja v regiji so v primerjavi z urbaniimi čezmejnimi centri (Trst, Reka, Gorica) majhna in imajo skromnejše urbane potenciale.
- Litoralizacija: V obalnem pasu Slovenske Istre se kopičijo različne dejavnosti, infrastrukturno opremljanje prostora, kar povzroča vedno večji priliv prebivalstva in težnje po gradnji stanovanjskih in drugih objektov. Na preostalem, bistveno večjem delu regije, ki obsega zaledje obale v Slovenski Istri, Krasu in Brkinih pa se srečuje z mnogovrstnimi strukturnimi problemi.

- Dobra dostopnost do večjih urbanih središč in povezanost regije s širšim prostorom (avtocesta), slabša prometna dostopnost do bolj oddaljenih podeželskih območij (slabe regionalne in lokalne povezave, slabo vzdrževane ceste).
- Razvita urbana središča (predvsem v Slovenski Istri), slaba povezanost in sodelovanje med mesti in podeželjem.
- Območja praznjenja bolj oddaljenih delov Krasa in Brkinov
- Razraščanje razpršene gradnje - širitev naselij na nove površine ob neizkoriščenih prostorskih potencialih znotraj naselij (sanacija degradiranih urbanih območij, reurbanizacija), potratna poraba prostora, nizke gostote nove poselitve.
- Plansko strukturiranje namenske rabe prostora: šibko prepletanje rab.
- Pojav nakupovalnih centrov z obsežnimi parkirišči izven mestnih središč.
- Velike javne investicije v cestno omrežje, komunalno javno infrastrukturo v periferna območja, ki po eni strani omogoča razvoj podeželja, po drugi pa spodbuja razpršeno poselitev
- Premajhne investicije v obstoječe urbane centre in večja naselja in s tem tudi nižanje kvalitete življenja v središčih (socialno razslojevanje, okoljski problemi: hrup, otežena prometna dostopnost (mirujoči promet), selitev funkcij in dejavnosti na obrobje, slabši stanovanjski fond...).
- Nepremičnine v Južni Primorski so ene najdražjih v Sloveniji, njihove prodajne cene pa nepretrgoma naraščajo zaradi povpraševanja po počitniških stanovanjih. Obstaja velika razlika med povpraševanjem in cenami nepremičnin med Slovensko Istro in Kraško-brkinskim delom. Število izdanih gradbenih dovoljenj je v porastu.
- Problem cenovne dostopnosti primernih bivališč za prebivalce zaradi visokih cen.

Problemi prostorskega razvoja in urejanja ožjega obalnega pasu

Ključni okoljski in prostorski viri/potenciali obalnega pasu so narava, kulturna dediščina, naravni viri (ribolovni rezervati, kmetijstvo, gozdarstvo), rekreacijski potenciali (kopališča, sprehajališča, turistična in rekreacijska območja, zelene površine), urbane in arhitekturne kvalitete ter krajinske kvalitete.

Ključni pritiski na okolje in prostor v obalnem pasu izvirajo iz pomorskega prometa, marin in Luke Koper, prometa, turizma in rekreacije, poselitve in industrije.

Glede na analizo gospodarskih vidikov je potrebno predvideti:

- primeren prostor za širitev in/ali nadaljnji razvoj Luke Koper (tretji pomol), marin (najti prostor zlasti za kupne servisne površine), komunalnih privezov, ladjedelnice (sedanja lokacija je neprimerna, potrebno je najti prostor za servisiranje in popravilnico plovil v povezavi s servisnimi površinami za marine);
- površine za nadaljnji razvoj Luke Koper, prometnega logističnega terminala (PLT) in nove poslovne cone (podjetniški inkubator, tehnološki park), po možnosti v bližini Luke Koper in/ali prometnih koridorjev in vozlišč;
- površine za razvoj ekonomsko – poslovno – trgovske dejavnosti, ki se sicer že razvija v obroču okoli starega mestnega jedra Kopra, Izole in v Luciji;
- ustrezne površine za razvoj družbenih dejavnosti športa in rekreacije v obalnem pasu (tudi na zavarovanih območjih ohranjanja narave).

Skladno s povečevanjem interesa po turističnih investicijah se zaostrojuje vprašanje strateških prostorskih usmeritev za bodoči razvoj turizma, kar bo naloga novih občinskih

prostorskih načrtov, ki jih bodo občine pripravile v naslednjih dveh letih. Nova generacija prostorskih načrtov bo morala razrešiti predvsem naslednje:

- na regionalni ravni vzpostaviti instrumente za enakomernejšo prostorsko distribucijo turistične dejavnosti;
- razmerje med urbaniziranim in neurbaniziranim delom obale: z vidika trajnostnega razvoja, varstva narave in biodiverzitete, naravnih virov, ter kulturne dediščine in krajinskih vrednot je potrebno preprečiti širitev urbanizacije na še neurbanizirane dele obale, v zadostni širini (najmanj 200 m);
- prestrukturirati je potrebno rabo obalnega pasu: razbremeniti jo prometa in parkirnih površin ter dejavnosti, ki niso skladne z izjemnim pomenom obalnega prostora;
- rehabilitirati obalni pas, vzpostaviti »obalno promenado« ob celotni dolžini obale, kot temeljno infrastrukturo.

4. INTEGRIRANO UPRAVLJANJE OBALNEGA OBMOČJA (ICZM)

4.1 Posebnosti upravljanja obalnega območja

Pravna podlaga in subjekti

V Sloveniji ni predpisa, na podlagi katerega bi lahko vzpostavili poseben sistem integralnega upravljanja z obalnim območjem. Še najboljše podlago nudi Zakon o vodah, ki predvideva pripravo načrtov upravljanja in podrobnejših načrtov upravljanja voda (za posamezno povodje, porečje ali njegov del). Problematika v okviru upravljanja z obalnim območjem je regulirana v okviru različnih zakonov s področja spodbujanja regionalnega razvoja, varstva voda, ohranjanja narave, varstva kulturne dediščine, ribištva in ribolova, pomorskega prometa, varstva okolja in seveda prostorskega načrtovanja, lokalne samouprave itd. Problematika je tudi v pristojnosti države in lokalnih skupnosti.

Ključni zakoni, ki regulirajo posamezne vidike upravljanja z obalnim območjem, in ključne institucije, ki so za to odgovorne, so naslednji:

- Zakon o prostorskem načrtovanju (Uradni list RS 33/2007): Zakon ureja prostorsko načrtovanje kot del urejanja prostora, tako da določa vrste prostorskih aktov, njihovo vsebino in medsebojna razmerja ter postopke za njihovo pripravo in sprejem. Ta zakon ureja tudi opremljanje stavbnih zemljišč ter vzpostavitev in delovanje prostorskega informacijskega sistema.
 - Ministrstvo za okolje in prostor, Direktorat za prostor, Inšpektorat za okolje in prostor;
- Zakon o vodah (Uradni list RS 67/2002) ureja upravljanje z morjem, celinskimi in podzemnimi vodami ter vodnimi in priobalnimi zemljišči; upravljanje z vodami ter vodnimi in priobalnimi zemljišči; varstvo voda, urejanje voda in odločanje o rabi voda; ureja tudi javno dobro in javne službe na področju voda, vodne objekte in naprave ter druga vprašanja, povezana z vodami.
 - Ministrstvo za okolje in prostor, Direktorat za okolje, Inšpektorat za okolje in prostor, Agencija RS za okolje, z Oddelkom povodja jadranskih rek v Kopru;
- Zakon o ohranjanju narave (Uradni list RS 56/1999, 56/1999 (31/2000 - popr.), 110/2002, 119/2002, 41/2004, 61/2006, 63/2007): Zakon določa ukrepe ohranjanja biotske raznovrstnosti in sistem varstva naravnih vrednot z namenom prispevati k ohranjanju narave.

- Ministrstvo za okolje in prostor, Direktorat za okolje, Inšpektorat za okolje in prostor, Agencija RS za okolje,
- Zavod RS za varstvo narave, z njegovo območno enoto Piran;
- Zakon o varstvu okolja, (Uradni list RS, št. 41/2004): zakon ureja varstvo okolja pred obremenjevanjem kot temeljni pogoj za trajnostni razvoj in v tem okviru določa temeljna načela varstva okolja, ukrepe varstva okolja, spremljanje stanja okolja in informacije o okolju, ekonomske in finančne instrumente varstva okolja, javne službe varstva okolja in druga z varstvom okolja povezana vprašanja.
 - Ministrstvo za okolje in prostor, Direktorat za okolje, Inšpektorat za okolje in prostor, Agencija RS za okolje,
- Zakona o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (uradno prečiščeno besedilo Ur.l. RS, št. 83/2003): zakon določa cilje, načela in organiziranost področja spodbujanja skladnega regionalnega razvoja, kot temeljne sestavine razvojne politike v Republiki Sloveniji in Evropski Uniji (v nadaljnjem besedilu: EU), na državni, regionalni in lokalni ravni, dodeljevanje razvojnih spodbud ter postopek izvedbe projektnega financiranja, pri katerem se javna in zasebna sredstva povezujejo za spodbujanje razvoja.
 - Služba vlade za lokalno samoupravo in regionalno politiko,
 - RRC - Regionalna razvojna agencija za Južno Primorsko, Koper,
- Zakon o spodbujanju razvoja turizma (Ur.l. RS, št. 2/2004): Zakon ureja načrtovanje in izvajanje politike spodbujanja razvoja turizma, določa organiziranost izvajanja turistične politike na nacionalni ravni, določa načrtovanje, organiziranje in izvajanje politike spodbujanja razvoja turizma na ravni turističnega območja in določa turistično takso in druga sredstva za izvajanje politike spodbujanja razvoja turizma na nacionalni ravni in na ravni turističnega območja.
 - Ministrstvo za gospodarstvo, Direktorat za turizem
- Pomorski zakonik (uradno prečiščeno besedilo Ur.l. RS, št. 37/2004): Zakonik ureja suverenost, jurisdikcijo in nadzor R Slovenije na morju, varnost plovbe po teritorialnem morju in notranjih morskih vodah, varstvo morja pred onesnaževanjem s plovil ter pravni režim pristanišč; obligacijska razmerja, ki se nanašajo na plovila; vpis plovil, omejitve ladjarjeve odgovornosti, skupno havarijo, izvršbo in zavarovanje na plovilih in kolizijska pravila.
 - Ministrstvo za promet, Direktorat za promet, Direktorat za pomorstvo, Uprava RS za pomorstvo
- Zakon o varstvu kulturne dediščine (Uradni list RS 7/1999): Zakon opredeljuje nepremično in premično kulturno dediščino ter ureja njeno varstvo s tem, da določa pristojnosti države in samoupravnih lokalnih skupnosti (v nadaljnjem besedilu: lokalne skupnosti), naloge javne službe in drugih dejavnosti varstva, dolžnosti in pravice lastnikov kulturne dediščine, strokovni in inšpekcijski nadzor na tem področju ter sankcije za kršitev določb tega zakona.
 - Ministrstvo za kulturo, Direktorat za kulturno dediščino,
 - Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije Območna enota Piran
- Zakon o morskem ribištvu (Uradni list RS, št. 58/02, 115/06): zakon ureja morsko ribištvo kot upravljanje ribolovnih virov v morju in omogoča izvajanje skupne ribiške politike na področju ohranjanja, upravljanja in izkoriščanja ribolovnih virov, pogojev dostopa do ribolovnih virov, strukturnih ukrepov, nadzora, tržne ureditve ter mednarodnih odnosov s področja ribištva
 - Ministrstvo za kmetijstvo, Direktorat za kmetijstvo, Direktorat za gozdarstvo, lovstvo in ribištvo,
 - Ribiška pisarna Izola,

- Zakon o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami (uradno prečiščeno besedilo - Uradni list RS 51/2006): Zakon ureja varstvo ljudi, živali, premoženja, kulturne dediščine ter okolja pred naravnimi in drugimi nesrečami, določa cilje varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, enoten in celovit sistem organiziranosti varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami v državi, programiranje, načrtovanje, organiziranje, izvajanje, nadzor, financiranje ukrepov ter dejavnosti za varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami.
 - Ministrstvo za obrambo, Uprava za zaščito in reševanje.
- Zakon o lokalni samoupravi (uradno prečiščeno besedilo – Uradni list RS 100/2005): Zakon določa načela za ureditev samoupravnih lokalnih skupnosti, njihove pristojnosti, financiranje in druge pomembne elemente organiziranosti.
 - Mestna občina Koper,
 - Občine Izola, Piran, Sežana, Ilirska Bistrica, Divača, Hrpelje-Kozina, Komen.

Ostali akterji:

- Univerza v Ljubljani, Fakulteta za pomorstvo in promet,
- Nacionalni inštitut za biologijo, Morska biološka postaja Piran,
- Univerza na Primorskem, Znanstveno raziskovalno središče.

Vertikalno in horizontalno usklajevanje

Posamezni zakoni, ki regulirajo področja, pomembna za integralno upravljanje z obalnim območjem, opredeljujejo postopke vertikalne in horizontalne koordinacije v postopkih priprave in sprejemanja programskih dokumentov, planov in ukrepov.

Zakon o vodah opredeljuje Načrt upravljanja voda na vodnih območjih (oz. podrobnejši načrti upravljanja voda). Ta vsebuje predvsem opis naravnih lastnosti in stanja voda, cilje upravljanja z vodami, možne vrste rabe vodnega ali morskega dobra, pogoje ali omejitve rabe in drugih posegov v vodno ali morsko dobro, povzetek programa ukrepov in opredelitev sredstev, potrebnih za izvedbo programa. Koordinacija s prostorskim načrtovanjem in sektorskimi načrti je zagotovljena tako, da mora pripravljalec prostorskega načrta k osnutku pridobiti soglasje ministra o skladnosti osnutka z načrti upravljanja voda in določbami zakona o vodah, ki urejajo posege na vodna, priobalna in druga zemljišča. Sodelovanje javnosti in stakeholderjev pri pripravi načrta upravljanja voda je zagotovljeno preko sodelovanja Sveta za vode (ki je predstavniški organ konference za vode, ki združuje predstavnike lokalnih skupnosti, imetnike vodnih pravic in nevladnih organizacij). Svet spremlja izvajanje nacionalnega programa upravljanja z vodami, sodeluje pri pripravi načrtov upravljanja z vodami in spremlja izvajanje načrtov upravljanja z vodami.

Zakon o prostorskem načrtovanju določa pri pripravi prostorskih načrtov naslednji način koordinacije: pripravljalec načrta (ministrstvo ali občina) pripravi osnutek načrta, nanj nosilci urejanja prostora podajo smernice iz njihove pristojnosti, na podlagi katerih pripravljalec dopolni osnutek. Ta se javno razgrne, ob tem se organizira tudi javna obravnava. O pripombah, pridobljenih ob razgrnitvi in javni obravnavi, pripravljalec zavzame stališče in pripravi predlog prostorskega načrta. Nosilce urejanja prostora zaprosi za mnenje o predlogu, na podlagi pridobljenih mnenj zagotovi uskladitev predloga prostorskega načrta. Usklajen predlog se pošlje v sprejem vladi oz. občinskemu svetu.

Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja določa, da regionalni razvojni program pripravijo občine znotraj razvojne regije, pripravo vodi regionalna razvojna agencija, pri pripravi sodeluje regionalni razvojni svet s svojimi odbori za gospodarstvo, človeške vire, podeželje, okolje in prostor. Člani regionalnega razvojnega sveta so predstavniki občin, gospodarstva, upravljalcev zavarovanih območij, sindikatov, nevladnih institucij, člani odborov pa so tudi predstavniki drugih interesnih skupin. Osnutek strateškega in izvedbenega dela programa se javno predstavi in dopolni skladno s prispelimi pripombami. Pred sprejemom regionalnega razvojnega programa pošlje pripravljalec predlog dokumenta Službi vlade za lokalno samoupravo in regionalno politiko, ki v sodelovanju s pristojnimi ministrstvi oceni njegovo skladnost z razvojnimi dokumenti na državni ravni in minimalnimi predpisanimi vsebinami. Regionalni razvojni svet sprejme svet regije, ki ga sestavljajo župani občin.

ICZM instrumenti

Za integralno upravljanje z obalnim območjem so še posebej pomembni naslednji instrumenti, ki jih predvidevajo zgoraj naštetih zakoni:

Zakon o vodah

Priobalno zemljišče morja je zemljišče, ki neposredno meji na vodno zemljišče morja in je pas, širok 25 metrov. Poseganje na to zemljišče ni dovoljeno, razen za gradnjo objektov javne infrastrukture, objektov grajenega javnega dobra, za ukrepe, ki se nanašajo na izboljšanje hidromorfoloških in bioloških lastnosti površinskih voda, za ukrepe za ohranjanje narave, za varnosti plovbe, zagotovitev varstva pred utopitvami v naravnih kopališčih in nekatere druge namene. Lastnik ali drug posestnik priobalnega zemljišča mora dopustiti vsakomur neškodljiv prehod čez svoje zemljišče do morja. Raba priobalnega zemljišča, ki je neposredno povezana s splošno rabo (zadrževanje na priobalnem zemljišču in odlaganje predmetov za kopanje, potapljanje, drsanje, plovbo in podobno), je dovoljena, če se lastniku ali drugemu posestniku priobalnega zemljišča s takšno rabo ne povzroča škoda. Če drugače ni mogoče zagotoviti splošne rabe, lahko vlada zahteva odvzem ali omejitev lastninske pravice na priobalnem zemljišču morja.

Vodno dovoljenje, koncesija: Vodno dovoljenje ali koncesijo je potrebno pridobiti za neposredno rabo vode. Podeli se jo proti plačilu. Potrebno jo je pridobiti za rabe, kot so kopališča, pristanišča, odvzem naplavin, marikultura ipd.

Vodno soglasje: potrebno ga je pridobiti za poseg v priobalno zemljišče (tudi morja), ki bi lahko trajno ali začasno vplival na vodni režim ali stanje voda/morja.

Zakon o prostorskem načrtovanju, Zakon o graditvi objektov, Zakon o varstvu okolja

Prostorski akti: državni, občinski in medobčinski prostorski akti.

Izdaja smernic in mnenj nosilcev urejanja prostora: Nosilci urejanja prostora so ministrstva, organi lokalnih skupnosti, izvajalci javnih služb ter nosilci javnih pooblastil, ki sodelujejo v postopku priprave prostorskih aktov. Smernice so dokument, v katerem nosilci urejanja prostora konkretizirajo določbe predpisov s svojega delovnega področja na območje, ki je predmet načrtovanja in na načrtovane posege v prostor ali prostorske ureditve. Mnenja so dokumenti, s katerimi nosilci urejanja prostora ugotovijo, ali so bile pri pripravi prostorskega akta upoštevane njihove smernice.

Prostorski informacijski sistem: Ministrstvo zagotavlja vodenje in vzdrževanje prostorskega informacijskega sistema, za opravljanje nalog države in spremljanje nalog občin na področju urejanja prostora, vključno s pripravo in sprejemom prostorskih aktov države in občin, ter spremljanjem stanja prostora ter za omogočanje javnosti, da se seznanijo s stanjem v prostoru.

Gradbeno dovoljenje: Gradbeno dovoljenje je odločba, s katero pristojni upravni organ po ugotovitvi, da je nameravana gradnja v skladu z veljavnimi prostorskimi načrti, da bo zgrajeni ali rekonstruirani objekt izpolnjeval bistvene zahteve in da z nameravano gradnjo ne bodo prizadete pravice tretjih in javna korist, dovoli takšno gradnjo in s katero predpiše konkretne pogoje, ki jih je treba pri gradnji upoštevati

Celovita presoja vplivov na okolje: Zaradi uresničevanja načel trajnostnega razvoja, celovitosti in preventive zakon o varstvu okolja določa, da je treba v postopku priprave plana, programa, načrta, prostorskega ali drugega akta, katerega izvedba lahko pomembno vpliva na okolje, izvesti celovito presojo vplivov njegove izvedbe na okolje, s katero se ugotovi in oceni vplive na okolje in vključenost zahtev varstva okolja, ohranjanja narave, varstva človekovega zdravja in kulturne dediščine v plan. O tem je potrebno pridobiti potrdilo ministrstva o sprejemljivosti izvedbe akta na okolje.

Presoja vplivov na okolje je poseben postopek, v katerem se ugotovi, opiše in oceni vplive nameravanega posega na človeka, tla, vodo, zrak, biotsko raznovrstnost in naravne vrednote, podnebje in krajino, pa tudi na človekovo nepremično premoženje in kulturno dediščino, ter njihova medsebojna razmerja. Presoja vplivov na okolje se izvede z izdajo okoljevarstvenega soglasja Agencije RS za okolje (ARSO) kot organ v sestavi Ministrstva za okolje in prostor, ki je samostojna odločba.

Monitoring okolja: Zakon o varstvu okolja določa izvajanje monitoring naravnih pojavov, stanja okolja in onesnaževanja okolja, ki je pomemben tudi za integralno upravljanje obalnih območij. Monitoring naravnih pojavov obsega spremljanje in nadzorovanje meteoroloških, hidroloških, erozijskih, geoloških, seizmoloških, radioloških in drugih geofizikalnih pojavov. Monitoring stanja okolja obsega spremljanje in nadzorovanje kakovosti tal, voda in zraka ter biotske raznovrstnosti. Monitoring onesnaževanja okolja obsega spremljanje in nadzorovanje emisij v tla, vode in zrak.

Informacijski sistem okolja: Namenjen je podpori opravljanju nalog države na področju varstva okolja, seznanjanju javnosti z okoljskimi podatki. Za vodenje in vzdrževanje informacijskega sistema okolja je zadolženo Ministrstvo za okolje in prostor, Agencija RS za okolje.

Zakon o ohranjanju narave

Status naravne vrednote: Na podlagi evidentiranja in vrednotenja delov narave se pripravi strokovni predlog za določitev naravnih vrednot in njihovo razvrstitev na naravne vrednote državnega ali lokalnega pomena. Minister s predpisom določi za vsako vrednoto varstvene in razvojne usmeritve, ki se upoštevajo pri urejanju prostora in rabi naravnih dobrin. Naravne vrednote so sestavni del prostorskega državnega plana in prostorskih planov lokalnih skupnosti. Naravne vrednote se zavarujejo z aktom o zavarovanju naravne vrednote.

Koncesija za rabo naravne vrednote, ki je v lasti države ali lokalne skupnosti, se podeli koncesija.

Naravovarstveno soglasje: Za gradnjo objekta na območju, ki ima na podlagi predpisov s področja ohranjanja narave poseben status, je treba pridobiti naravovarstvene pogoje in

naravovarstveno soglasje na način in po postopku, kakor je za pridobitev projektnih pogojev in soglasij določeno s predpisi s področja graditve objektov. Naravovarstvene pogoje in naravovarstveno soglasje daje ministrstvo.

Dovoljenje za poseg v naravo: Posegi v naravo, ki lahko ogrozijo biotsko raznovrstnost, naravno vrednoto ali zavarovano območje in za katere ni treba pridobiti dovoljenja po predpisih o urejanju prostora in po drugih predpisih, se opravljajo na podlagi dovoljenja za poseg v naravo. Dovoljenja za posege v naravo izdaja pristojna upravna enota, v nekaterih primerih pa tudi ministrstvo.

Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja, Zakon o financiranju občin, Zakon o javnih financah

Proračuni, EU skladi: Kohezijski sklad, Strukturni skladi, državni in občinski proračuni so glavni finančni instrumenti za izvajanje projektov s področja upravljanja z obalnimi območji.

Izvajanje ICZM strategije

V Sloveniji je bila pripravljena strategija in program integralnega upravljanja z obalnim območjem v okviru projekta CAMP Slovenija (Coastal Area Management Plan – Program upravljanja z obalnim območjem.)

CAMP Slovenija je projekt, ki ga skupno izvajajo MAP – Sredozemski akcijski načrt, Republika Slovenija in občine Južne Primorske. Slednje so ob pripravi Regionalnega razvojnega programa za obdobje 2002–2006 vzpostavile trajnejše sodelovanje oziroma “plansko regijo”.

CAMP Slovenija temelji na prioritetah MAP (vključno z Mediteransko strategijo trajnostnega razvoja, ki je bila sprejeta na 14. zasedanju pogodbenic Barcelonske konvencije novembra 2005 v Portorožu), upošteva nekatera načela in določbe novega MAP ICAM protokola, Priporočil ICZM, 6. okoljski program EU in njegove tematske strategije, kot tudi sprejete državne strateške dokumente (predvsem Strategijo prostorskega razvoja Slovenije in Nacionalni program varstva okolja 2005–2012).

V okviru CAMP Slovenija sta se izvajali dve vrsti projektov: individualni, ki so obravnavali izbrane tematike in horizontalni, ki imajo nalogo povezovanja vseh aktivnosti v integralen proces.

CAMP Slovenija je usmerjen predvsem v prostorsko načrtovanje in v tematike, ki so povezane s prostorskim načrtovanjem. Glavni projekt v okviru CAMP Slovenija programa je Zasnova prostorskega razvoja Južne Primorske. Gre za temeljni prostorski strateški dokument območja, ki bo usmerjal bodoči (prostorski) razvoj, s tem pa tudi trajnostni razvoj regije.

Zasnova prostorskega razvoja Južne Primorske opredeljuje prostorsko integracijo pomembnih strategij in programov, ki so bile sprejete na nacionalni in regionalni ravni. Posebna pozornost je bila posvečena prostorskim ureditvam ožjega obalnega pasu, upravljanju z zavarovanimi območji narave ter varstvu vodnih virov. V okviru projekta so bile predstavljene tudi sodobne metodologije in orodja za prostorsko planiranje (vključno s strateško presojo vplivov na okolje, planiranjem s pomočjo scenarijev in oceno zmogljivosti okolja za razvoj turizma). Ustrezen poudarek je bil namenjen sodelovanju javnosti in promociji projekta v javnosti.

V zaključni fazi projekta je bil na podlagi rezultatov individualnih projektov CAMP Slovenija in Sistemske analize in analize perspektiv trajnostnega razvoja pripravljen program upravljanja z obalnim območjem z naslednjimi prednostnimi področji aktivnosti in programi:

- Prednostno področje 1:** Krepitev trajnostnega značaja ključnih dejavnosti – turizem, promet
- PROGRAM 1: Trajnostni razvoj turizma
PROGRAM 2: Trajnostna mobilnost v regiji
PROGRAM 3: Varstvo okolja in pomorske dejavnosti
- Prednostno področje 2:** Zmanjšanje pritiskov na okolje (vode, zrak)
- PROGRAM 4: Varstvo vodnih virov in zmanjšanje obremenitev voda
PROGRAM 5: Sistem celovitega ravnanja z odpadki v regiji
PROGRAM 6: Varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami, vključno s klimatskimi spremembami
- Prednostno področje 3:** Učinkovito varstvo kulturne dediščine in naravnih vrednot, ohranjanje biotske raznovrstnosti
- PROGRAM 7: Upravljanje kulturne dediščine, naravnih vrednot in biodiverzitete ter njihovo vključevanje v razvojne procese
- Prednostno področje 4:** Zagotoviti trajnostni prostorski razvoj za večjo konkurenčnost in višjo kvaliteto življenja v regiji
- PROGRAM 8: Usmerjanje prostorskega razvoja v podporo večji konkurenčnosti regije
PROGRAM 9: Izboljšanje kvalitete življenja v regiji
PROGRAM 10: Prostorsko urejanje za trajnostni razvoj obalnega območja

Pri tem so bili upoštevani tudi rezultati aktivnosti v okviru priprave Regionalnega razvojnega programa 2007–2013 za Južno Primorsko, saj sta potekali aktivnosti sočasno s sodelovanjem istih udeležencev. Na ta način je bilo zagotovljeno optimalno dopolnjevanje obeh aktivnosti (ob participaciji ključnih akterjev), rezultati so bili v veliki meri vgrajeni v sam regionalni razvojni program (v delu, ki se nanaša na razvoj turizma, okolje in prostorski razvoj). Projekti, opredeljeni v okviru regionalnega razvojnega programa, bodo imeli prednost pri financiranju iz proračunov in iz EU kohezijskega in strukturnih skladov. Z integracijo CAMP procesa v razvojno programiranje se je izoblikoval predlog (ki sta ga potrdila projektni in programski svet), da skrb za izvajanje programa in ostale poprogramske aktivnosti prevzame vzpostavljena in delujoča institucionalna struktura, ustanovljena na podlagi Zakona o spodbujanju regionalnega razvoja (Uradni list RS, 93/5, prečiščeno besedilo) – t.j. regionalni svet in regionalni razvojni svet ter Regionalna razvojna agencija kot njihov sekretariat. Za specifične naloge je potrebno strukturo ustrezno okrepiti, predvsem z namenom bolj strukturiranega partnerstva, ki bo odražalo specifične deležnike s področja upravljanja z obalnim območjem.

Največja vrednost projekta CAMP Slovenija je torej v tem, da je okrepil proces integralnega upravljanja z obalnim območjem, ga vključil v proces regionalnega razvojnega programiranja in s tem ponudil inovativen odgovor na vprašanja organiziranosti procesa in financiranja poprojektne aktivnosti na regionalni/lokalni ravni ter že v samem času izvajanja projekta pokazal, da je nadaljevanje projekta v predlagani organizaciji mogoče.

5. MORSKO PROSTORSKO NAČRTOVANJE

Slovensko morje je prostorsko zelo omejeno, saj meri le okoli 180 km², obala je dolga okrog 46 km. Prostorske možnosti za rabe, kot so vetrna polja (energetska izraba vetra), raziskovanje in izkoriščanje morebitnih rudnih in energetskih bogastev ipd. in ki sicer sprožijo pobude za sistematično usklajevanje rab v okviru prostorskega načrtovanja morja, so v slovenskih teritorialnih vodah praktično zanemarljive.

V Sloveniji prostorsko načrtovanje morja ni posebej regulirano. Zakon o prostorskem načrtovanju (Uradni list RS, št. 33/2007) problematike načrtovanja morja sicer nikjer eksplicitno ne omenja, vendar ga je mogoče aplicirati tudi za morje. Tudi podzakonski akt Uredba o spremembah in dopolnitvah Uredbe o vrstah prostorskih ureditev državnega pomena (Uradni list RS 68/2005) določa, da sodijo med prostorske ureditve, ki so pomembne za prostorski razvoj Republike Slovenije, tudi prostorske ureditve na vodnem zemljišču morja. S tem je določeno, da:

- Zakon o prostorskem načrtovanju velja tudi za morje (vodna zemljišča morja);
- je prostorsko načrtovanje morja v pristojnosti države in ne v občinski pristojnosti.

Pretekla praksa je bila drugačna: občine so v svojih prostorskih planih segle tudi na območje morja (npr. v osemdesetih letih so bile s temi dokumenti določene površine za razvoj marikulture, občine so pripravljale lokacijske načrte za marine ipd.)

Nekatere druge namenske rabe morja (območja varstva narave, kulturne dediščine, ribolovni rezervati, plovni koridorji ipd.) so bili določeni na podlagi sektorskih predpisov, izven okvira prostorskega načrtovanja.

Najbolj izrazita potreba po prostorskem načrtovanju morja se je izkazala ob projektih plinskih terminalov v Tržaškem zalivu. Projekt je bil zastavljen, ne da bi bile predhodno določene možne variante in opravljene strateška presoja vplivov na okolje in brez usklajevanja na trilateralni ravni (Slovenija, Hrvaška, Italija) in z drugimi uporabniki, kar je sprožilo val nasprotovanj projektu oz. takim pristopom.

6. PRIPOROČILA ZA IZBOLJŠANJE IN UVAJANJE MORSKEGA PROSTORSKEGA NAČRTOVANJA V SLOVENIJI

Pomen prostorskega načrtovanja rabe morja v Sloveniji

Razlogi, ki govorijo v prid prostorskega načrtovanja rabe morja v Sloveniji, so predvsem naslednji:

- omejenost teritorialnega morja, kratkost obale;
- morje in obala so pomembna nacionalna vrednota, tako na simbolni, kulturni, naravni, kot tudi na gospodarski ravni;
- zaradi prostorske omejenosti prihaja do čedalje bolj izrazitih konfliktov med interesi varstva in ekonomsko rabo (naraščajoči pomorski promet, pobude po energetskih terminalih, turistično rekreacijska raba, ribištvo, po drugi strani pa varstvo narave, biodiverziteta, kulturne in krajinske integritete),
- severni Jadran (Tržaški zaliv) si delijo tri države – Slovenija, Hrvaška in Italija, tudi v sosednjih državah pritiski na morsko okolje naraščajo,
- konflikti se pojavljajo tako na morju kot na obali, integracija načrtovanja rabe morja in obale postaja vse pomembnejša;

Prostorsko načrtovanje morja je instrument, ki lahko pomembno prispeva k usklajevanju interesov rabe morja, njegovih resursov ter varstvom ekosistema, biodiverzitete in drugih naravnih in kulturnih potencialov.

V Sloveniji prostorsko načrtovanje morja še ni ustrezno uveljavljeno, čeprav so za to podani pogoji, kot je bilo prikazano v prejšnjem poglavju. Zakon o prostorskem načrtovanju (Ur.l. RS, št. 33/2007) je mogoče uporabiti tudi za področje prostorskega načrtovanja morja, kar je jasno tudi iz zakonu podrejene Uredbe, ki določa, da sodijo med prostorske ureditve, ki so pomembne za prostorski razvoj Republike Slovenije, tudi prostorske ureditve na vodnem zemljišču morja.

Zakonske podlage

Za krepitev prostorskega načrtovanja morja torej niso potrebne bistvene spremembe v zakonodaji. Prostorsko načrtovanje rabe morja je mogoče izvajati v okviru obstoječega zakona.

Menimo, da je prostorski načrt rabe morja smiselno pripraviti kot državni prostorski akt – in sicer kot državni strateški prostorski načrt. Pri tem sta dve možnosti:

- prostorski načrt rabe morja se pripravi kot del državnega strateškega prostorskega načrta;
- prostorski načrt rabe morja se pripravi kot samostojen prostorski akt – državni strateški prostorski načrt morja.

Zdi se, da je ustrenejši drugi pristop, se pravi priprava samostojnega akta, predvsem zaradi neodvisnosti priprave od priprave državnega strateškega načrta, ki pokriva celotno problematiko prostorskega razvoja in celotno območje države. S tem bi dosegli večjo neodvisnost (kar je lahko pomembno v primeru, da bi se s pripravo državnega strateškega prostorskega načrta odlašalo) in ustrezno osredotočenost v problematiko načrtovanja rabe morja.

Priporočamo, da se priprava prostorskega načrta morja naveže na načrt upravljanja povodja Jadranskih rek v tistem delu, ki se nanaša na morje. Prostorski načrt rabe morja je smiselno vzpostaviti kot enega izmed instrumentov v okviru načrta upravljanja, v delu, ki se nanaša na možne vrste rabe morskega dobra, pogoje ali omejitve rabe in drugih posegov v morsko dobro.

Postopek priprave akta

Zakonsko predpisan postopek priprave državnega strateškega prostorskega načrta je v glavnem ustrezen tudi za pripravo prostorskega načrta rabe morja. Logično je, da bi bila za pripravo prostorskega načrta rabe morja odgovorna država, saj je ta na podlagi zakona o vodah pristojna za upravljanje z vodami in vodnimi ter priobalnimi zemljišči, vključno z morjem.

Zakon določa, da se priprava državnega strateškega prostorskega načrta začne s sklepom, ki ga sprejme Vlada Republike Slovenije. Ključne faze priprave akta so naslednje: Ministrstvo pripravi osnutek državnega strateškega prostorskega načrta ob upoštevanju prikaza stanja prostora, pa tudi sprejetih nacionalnih programov, strategij in drugih razvojnih aktov in dokumentov. Ministrstva in občine na osnutek posredujejo pripombe in predloge. Ministrstvo preuči pripombe in predloge ministrstev in občin ter do njih zavzame stališče, z njim seznaniti ministrstva in občine, in na tej podlagi pripravi predlog akta, ki ga pošlje v potrditev vladi. Vlada pošlje predlog v sprejem Državnemu zboru Republike Slovenije. Državni strateški prostorski načrt sprejme na predlog vlade Državni zbor Republike Slovenije z odlokom.

Sodelovanje javnosti

Postopkovna pomanjkljivost zakonsko predpisane priprave državnega strateškega prostorskega načrta je ta, da v postopku priprave ni predvideno sodelovanje javnosti. Predlagamo, da se v primeru priprave prostorskega načrta rabe morja zagotovi formalna obveza javne obravnave in sodelovanja javnosti. To je sicer posredno mogoče zagotoviti že v sedanji ureditvi, saj Državni zbor v okviru sprejemanja aktov vedno lahko organizira javno obravnavo (predlagajo jo lahko najmanj trije poslanci). Kljub temu menimo, da bi moralo biti sodelovanje javnosti obvezno in ne vezano na pobudo poslancev oz. odločitev državnega zbora.

Priporočamo, da se ob pripravi prostorskega načrta rabe morja povabi k sodelovanju javnosti (posvetovalna jedra), ki sodelujejo pri pripravi načrta upravljanja povodja Jadranskih rek v tistem delu, ki se nanaša na morje.

Prostorsko načrtovanje kot ponavljajoči se proces

Pomembno je, da se prostorsko načrtovanje rabe morja vzpostavi kot dolgoročni proces in ne zgolj kot enkratno dejanje. To pomeni, da se akt po določenem časovnem obdobju spremeni oz. dopolni, po postopku in z vključevanjem partnerjev, kot je to predvideno v primeru same priprave akta. Priporočamo, da se periodičnost priprave prostorskega načrta rabe morja uskladi s periodiko priprave načrta upravljanja povodja Jadranskih rek.

Ugotavljanje interesov – »stocktaking«

V postopek priprave akta morajo biti vključeni vsi ključni deležniki. Predlagamo, da se v okviru oblikovanja Programa priprave akta (gre za dokument, ki med drugim podrobno partnerje in njihove dolžnosti pri pripravi akta) identificirajo poleg ministrstev in občin tudi ostali pomembni partnerji, ki so akterji pri rabi/upravljanju z morjem in obalo - s področja gospodarstva, civilne družbe, okoljskih organizacij in drugih, na podlagi predhodnega ugotavljanja interesov (stocktaking). Zaradi boljše integracije med rabo morja in obale predlagamo torej, da se v postopek priprave prostorskega načrta rabe morja vključijo tudi akterji z interesi in pristojnostmi na priobalnem pasu morja.

Strateška presoja vplivov na okolje

Zakon tudi določa, da se za osnutek državnega strateškega prostorskega načrta zagotovi priprava poročila o vplivih izvedbe tega načrta (na gospodarski in socialni razvoj države ter na doseganje okoljskih ciljev). V okviru te določbe bi bilo potrebno obdelati vsebine strateške presoje vplivov na okolje.

Vsebina akta

Zakon sicer ne predpisuje podrobnejše vsebine državnega strateškega prostorskega načrta, kar bo storil poseben podzakonski akt, ki bo sprejet kasneje. Predlagamo, da se zaradi specifične problematike načrtovanja rabe morja sprejme poseben podzakonski akt, ki bi podrobneje definiral vsebino prostorskega načrta rabe morja in način njegovega izvajanja. Ustrezno pozornost je potrebno nameniti oblikovanju vizije, ciljev in strategije rabe morja, prostorski zasnovi dejavnosti in izvajanju akta.

Mednarodno sodelovanje

Slovensko teritorialno morje je del severnega Jadrana, ki si ga Slovenija deli skupaj s Hrvaško in Italijo. Usklajevanje rabe morja in njegovih resursov v okvirih trajnostnega razvoja je pomembno na območjih, kjer so pritiski še posebej izraziti, torej tudi na območju severnega Jadrana.

Trilateralna komisija (slovensko-hrvaško-italijanska) za varstvo Jadrana in obalnih območij pred onesnaženjem je medvladno telo, ki usklajuje ukrepe za varstvo in rabo resursov Jadranskega morja. Priporočamo, da komisija sproži pobudo za pripravo skupnega prostorskega načrta rabe severnega Jadrana – oz. njegovega najbolj obremenjenega dela – Tržaškega zaliva. V okviru načrta naj se uskladijo interesi varstva in razvoja med navedenimi državami na tem območju.

7. LITERATURA IN VIRI

Jančič, Margita: Spatial Planning System in Slovenia, Ministrstvo za okolje, prostor in energijo, Ljubljana, 2003

Ministrstvo za okolje in prostor: Zakon o prostorskem načrtovanju (Ocena stanja in razlogi za sprejem zakona)

Odlok o strategiji prostorskega razvoja Slovenije, Uradni list RS, št. 76/2004

Pomorski zakonik (uradno prečiščeno besedilo), Uradni list RS, št. 37/2004

Program upravljanja z obalnim območjem CAMP Slovenija, Integralno poročilo, Regionalni razvojni center Koper, Koper, 2007

Resolucija o Nacionalnem programu varstva okolja 2005-2012, Uradni list RS, št. 2/2006

Spletna stran Ministrstva za okolje in prostor:

http://www.mop.gov.si/si/delovna_podrocja/direktorat_za_prostor/

Uredba o prostorskem redu Slovenije, Uradni list RS, št. 122/04

Vesna Kolar Planinšič: Celovita presoja vplivov na okolje - postopki in dokumenti v teoriji in praksi, s poudarkom na prostorskih aktih (<http://www.student-info.net/fa/sis.php?id=1&novica=163>)

Zakon o graditvi objektov (uradno prečiščeno besedilo), Uradni list RS št. 102/2004

Zakon o lokalni samoupravi (uradno prečiščeno besedilo), Uradni list RS, št. 100/2005

Zakon o morskem ribištvu, Uradni list RS, št. 58/02, 115/06

Zakon o ohranjanju narave, Uradni list RS, št. 56/1999, 56/1999 (31/2000 - popr.), 110/2002, 119/2002, 41/2004, 61/2006, 63/2007

Zakon o planiranju in urejanju prostora v prehodnem obdobju, Uradni list RS, št. 48/90

Zakon o prostorskem načrtovanju, Uradni list RS, št. 33/2007

Zakon o spodbujanju razvoja turizma, Uradni list RS, št. 2/2004

Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja, Uradni list RS, št. 83/2003

Zakon o urejanju prostora, Uradni list RS, št. 110/2002

Zakon o varstvu okolja, Uradni list RS, št. 41/2004

Zakon o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami, Uradni list RS, št. 51/2006

Zakon o vodah, Uradni list RS, št. 67/2002